1
అధ్యాయం

పాలంపూర్ గ్రామ కథ

పర్యావలోకనం

పాలంపూర్* అనే ఒక ఊహాజనిత గ్రామం ద్వారా ఉత్పత్తికి సంబంధించిన కొన్ని ప్రాథమిక భావనలను పరిచయం చేయడం ఈ కథ ఉద్దేశ్యం.

పాలంపూర్‌లో వ్యవసాయం ప్రధానమైన కార్యకలాపం కాగా, చిన్న తరహా వస్తువుల ఉత్పత్తి, పాడి పరిశ్రమ, రవాణా మొదలైన వివిధ రకాల ఇతర కార్యకలాపాలను పరిమితంగా నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలకు వివిధ రకాల వనరులు – సహజ వనరులు, మానవ నిర్మిత వస్తువులు, మానవ ప్రయత్నం, డబ్బు మొదలైనవి అవసరం. గ్రామంలో అవసరమైన వస్తు సేవలను ఉత్పత్తి చేయడానికి వివిధ రకాల వనరులను ఎలా మిళితం చేస్తారో పాలంపూర్ గ్రామ కథను చదవడం ద్వారా మనం నేర్చుకుందాం.

చిత్రం 1.1 ఒక గ్రామ దృశ్యం

పరిచయం

పాలంపూర్ గ్రామం చుట్టుపక్కల గ్రామాలు, పట్టణాలతో చక్కటి రవాణా సదుపాయం కలిగి ఉంది. రాయ్‌గంజ్ అనే పెద్ద గ్రామం పాలంపూర్‌కు మూడు కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంది. రాయ్‌గంజ్ నుంచి దగ్గర్లోని చిన్న పట్టణమైన షాపూర్‌కు అన్ని కాలాలలోనూ వాహనాలు తిరిగే రహదారి సదుపాయం ఉంది. ఈ రోడ్డు మీద ఎడ్లబండ్లు, టోంగాలు, బెల్లం(ఘుర్), ఇతర వస్తువులను నింపుకున్న భోగీలు (గేదెలు లాగే చెక్కబండ్లు)తో మొదలుకొని మోటార్ సైకిళ్ళు, జీపులు, ట్రాక్టర్లు, ట్రక్కుల దాకా వివిధ రకాల వాహనాలు కనపడతాయి.

ఈ గ్రామంలో వివిధ కులాలకు చెందిన 450 కుటుంబాలు ఉన్నాయి. గ్రామంలోని అధిక శాతం భూమి ఉన్నత కులాలకు చెందిన 80 కుటుంబాల చేతుల్లో ఉంది. వీరి ఇళ్ళు కొన్ని చాలా పెద్దవి. ఇటుకలు, సిమెంటుతో నిర్మించినవి. జనాభాలో మూడవ వంతు షెడ్యూల్డ్ కులాల వాళ్లు (దళితులు) ఉన్నారు. వీళ్ళు ఊరికి దూరంగా ఒక మూలన నివసిస్తున్నారు, చాలా చిన్న ఇండ్లలో ఉంటున్నారు. వీటిలో కొన్ని మట్టి, గడ్డితో నిర్మించినవి. చాలా ఇళ్లకు విద్యుత్ కనెక్షన్లు ఉన్నాయి. ఈ గ్రామంలోని పొలాలలో గల అన్ని గొట్టపు బావులకు మరియు వివిధ రకాలైన చిన్న వ్యాపారాల్లో కూడా విద్యుత్తును వాడుతున్నారు. పాలంపూర్‌లో రెండు ప్రాథమిక పాఠశాలలు, ఒక ఉన్నత పాఠశాల ఉన్నాయి. రోగులకు చికిత్స అందించడానికి ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలో నడిచే ఒక ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రం, ఒక ప్రైవేటు డిస్పెన్సరీ ఉన్నాయి.

- పైన పేర్కొన్న దాని ప్రకారం చూస్తే పాలంపూర్‌లో బాగా అభివృద్ధి చెందిన రోడ్డు, రవాణా, విద్యుత్, నీటిపారుదల, పాఠశాలలు మరియు ఆరోగ్య కేంద్రాలు ఉన్నాయి. ఈ సౌకర్యాలను మీకు సమీపాన గల గ్రామంలోని సౌకర్యాలతో సరిపోల్చండి.

ఊహాజనిత గ్రామమైన ఈ పాలంపూర్ గ్రామ కథ ఒక గ్రామంలోని వివిధ రకాల ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలను మనకు పరిచయం చేస్తుంది. భారతదేశ గ్రామాలలో వ్యవసాయం ప్రధాన ఉత్పత్తి కార్యకలాపం. ఇతర ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలను వ్యవసాయేతర కార్యకలాపాలు అంటారు. వీటిలో చిన్న వస్తువుల ఉత్పత్తి, రవాణా, దుకాణాల నిర్వహణ వంటివి ఉంటాయి. ఉత్పత్తికి సంబంధించిన కొన్ని సాధారణ విషయాలను తెలుసుకున్న తర్వాత, మనము ఈ రెండు రకాల కార్యకలాపాలను పరిశీలిద్దాం.

* పశ్చిమ ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని బులంద్‌షార్ జిల్లాలోని ఒక గ్రామంపై గిల్బర్ఎటినీ చేసిన పరిశోధన పైన ఈ కథనం పాక్షికంగా ఆధారపడిఉంది.

AP SCERT

ఉత్పత్తి నిర్వహణ

మనకు అవసరమైన వస్తువులు, సేవలను ఉత్పత్తి చేయడమే ఉత్పత్తి యొక్క ఉద్దేశం. వస్తువులు, సేవలను ఉత్పత్తి చేయడానికి నాలుగు అంశాలు అవసరమౌతాయి.

మొదటిగా **భూమి** మరియు నీరు, అడవులు, ఖనిజాలు వంటి సహజ వనరులు కావాలి.

రెండవది **శ్రామికులు** అంటే పని చేసే వాళ్ళు కావాలి. కొన్ని ఉత్పత్తి ప్రక్రియలకు అవసరమైన పనులు చేయటానికి బాగా చదువుకున్న కార్మికులు కావాలి. మిగిలిన పనులకు శారీరక శ్రమ చేసే కార్మికులు కావాలి. ప్రతి శ్రామికుడు ఉత్పత్తికి అవసరమైన శ్రమను అందిస్తాడు.

మూడవది **భౌతిక మూలధనం** అంటే ఉత్పత్తి యొక్క ప్రతి దశలోనూ అవసరమైన రకరకాల ఉత్పాదకాలు కావాలి. ఏ ఏ అంశాలు భౌతిక మూలధనం క్రిందకి వస్తాయి?

(ఎ) *పనిముట్లు, యంత్రాలు, భవనాలు:* రైతు ఉపయోగించే నాగలి లాంటి చాలా సాధారణమైన పనిముట్లు నుండి జనరేటర్లు, టర్బైన్లు, కంప్యూటర్‌లు మొదలైన అత్యాధునిక యంత్రాల దాకా ఇందులో ఉన్నాయి. పనిముట్లు, యంత్రాలు, భవనాలను అనేక సంవత్సరాల పాటు వస్తువుల ఉత్పత్తిలో ఉపయోగించవచ్చు. వీటినే **స్థిర మూలధనం** అంటారు.

(బి) *ముడి సరుకులు, చేతిలోని ద్రవ్యం:* ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో నేత పనిలో ఉపయోగించే నూలు మరియు కుండల తయారీలో కుమ్మరి ఉపయోగించే మట్టి వంటి అనేక రకాల ముడి పదార్థాలు అవసరం. అదే విధంగా అవసరమైన ఇతర సరుకులను కొనడానికి, చెల్లింపులు చేయడానికి ఉత్పత్తి దశలో కొంచెం ద్రవ్యం అవసరం అవుతుంది. ముడిసరుకులు, చేతిలోని ద్రవ్యాన్ని **నిర్వాహక మూలధనం** అంటారు. యంత్రాలు, పరికరాలు, భవనాల లాగా కాకుండా వీటిని ఉత్పత్తిలో ఉపయోగిస్తారు.

ఇక్కడ నాలుగవ అంశం అవసరం కూడా ఉంది. మీ ఉపయోగానికి లేదా మార్కెట్లో విక్రయించడం కోసం ఒక వస్తువును తయారు చేసేందుకు భూమి, శ్రమ, భౌతిక మూలధనాన్ని ఒక చోటుకు చేర్చే జ్ఞానం మరియు వ్యాపార దక్షత అవసరం. దీనిని ఈ రోజుల్లో మానవ మూలధనం అంటారు. ఈ **మానవ మూలధనం** గురించి మరింత వివరంగా తరువాత పాఠంలో తెలుసుకుందాం.

- ఉత్పత్తిలో ఉపయోగించే భూమి, శ్రమ మరియు స్థిర మూలధనాన్ని క్రింది చిత్రంలో గుర్తించండి.

చిత్రం **1.2** *అనేక మంది కార్మికులు, యంత్రాలతో కూడిన కర్మాగారం*

భూమి, శ్రమ, భౌతిక మూలధనం, మానవ మూలధనాన్ని కలుపుకొని ఉత్పత్తిని నిర్వహిస్తారు. వీటిని **ఉత్పత్తి కారకాలు** అంటారు. పాలంపూర్ గ్రామ కథను మనం చదవడం ద్వారా మొదటి మూడు ఉత్పత్తి కారకాల గురించి మరింత తెలుసుకుందాం. మన సౌలభ్యం కోసం, ఈ అధ్యాయంలో భౌతిక మూలధనాన్ని మూలధనం (పెట్టుబడి)గా సూచించడం జరిగింది.

పాలంపూర్ లో వ్యవసాయం

1. భూమి స్థిరమైనది:

పాలంపూర్‌లో వ్యవసాయం ప్రధానమైన ఉత్పత్తి కార్యకలాపం. 75% ప్రజలు వారి జీవనోపాధి కొరకు వ్యవసాయంపై ఆధారపడి ఉన్నారు. వారు రైతులు లేదా రైతు కూలీలు కావచ్చు. వీరి సంక్షేమం పొలాల్లో చేసే ఉత్పత్తితో దగ్గరి సంబంధం కలిగి ఉంది.

కానీ వ్యవసాయ ఉత్పత్తిని పెంచడంలో ప్రాథమిక అవరోధం ఒకటి ఉందని గుర్తించుకోండి. సాగు కింద ఉండే భూమి వాస్తవంగా స్థిరంగా ఉంటుంది. 1960 నుంచి పాలంపూర్‌లో సాగు కింద ఉండే భూమి విస్తరించలేదు.

AP SCERT

అప్పటికే గ్రామంలోని కొన్ని బంజరు భూములను సాగుభూములుగా మార్చారు. కాబట్టి కొత్త భూమిని సాగు కిందకి తీసుకురావడం ద్వారా వ్యవసాయ ఉత్పత్తిని పెంచడానికి ఇక అవకాశం లేదు.

భూమిని కొలవడానికి హెక్టారును (రెండున్నర ఎకరాలు) ప్రామాణిక కొలమానంగా ఉపయోగిస్తారు. అయితే గ్రామాల్లో బిఘా, కుంట వంటి మొదలైన స్థానిక కొలమానాలు ఉపయోగించడాన్ని మీరు చూడవచ్చు. ఒక వైపు 100 మీటర్లు కొలత గల ఒక చతురస్ర వైశాల్యమునకు ఒక హెక్టారు సమానం అవుతుంది. ఒక హెక్టారు పొలాన్ని మీ పాఠశాల మైదానంతో పోల్చగలవా?

2. అదే భూమి నుండి ఎవరైనా ఎక్కువ పండించడానికి ఒక మార్గం ఉందా?

పండించే పంటలు, అందుబాటులో ఉన్న సౌకర్యాలను బట్టి చూస్తే పాలంపూర్ పశ్చిమ ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని ఒక గ్రామాన్ని పోలి ఉంటుంది. పాలంపూర్‌లో ఉన్న భూమి మొత్తాన్ని సాగు చేస్తున్నారు. కొంచెం భూమి కూడా ఖాళీగా లేదు. వర్షాకాలంలో (ఖరీఫ్) రైతులు జొన్న, సజ్జలు సాగు చేస్తారు. వీటిని పశువుల మేతగా వాడుతున్నారు. అక్టోబర్–డిసెంబర్ నెలల మధ్య బంగాళదుంపలను సాగు చేస్తారు. చలికాలం (రబీ)లో గోధుమను విత్తుతారు. ఉత్పత్తి చేసిన గోధుమ నుండి తమ కుటుంబాలకు కావలసినది ఉంచుకొని మిగిలినది రాయ్ గంజ్‌లోని మార్కెట్‌లో అమ్ముతారు. భూవిస్తీర్ణంలో కొంత భాగాన్ని చెరుకుకు కూడా కేటాయించారు. దీనిని సంవత్సరానికి ఒకసారి కోత కోస్తారు. చెరుకును దాని ముడి రూపంలో కానీ లేదా బెల్లంరూపంలో కానీ సమీప పట్టణమైన షాపూర్‌లోని వ్యాపారులకు అమ్ముతారు.

పాలంపూర్‌లో బాగా అభివృద్ధి చెందిన నీటిపారుదల వ్యవస్థ ఉన్నందువలన రైతులు సంవత్సరంలో మూడు రకాల పంటలు సాగు చేస్తున్నారు. పాలంపూర్‌కి ఎంతో ముందుగానే విద్యుత్ వచ్చింది. దీని ప్రధాన ప్రభావం సాగునీరు వ్యవస్థ రూపును మార్చింది. అప్పటివరకు రైతులు బావుల నుంచి నీళ్ళు పైకి తోడడానికి పర్షియన్ వీల్‌ను వాడి, తక్కువ భూమికి నీటిని అందించేవారు. విద్యుత్‌తో నడిచే బోరుబావుల ద్వారా చాలా ప్రభావవంతంగా ఎక్కువ విస్తీర్ణానికి సాగునీటిని అందించవచ్చని రైతులు గుర్తించారు. మొదట్లో కొన్ని బోరుబావులను ప్రభుత్వమే ఏర్పాటు చేసింది. తర్వాత రైతులే ప్రైవేటు బోరుబావులు ఏర్పాటు చేసుకోసాగారు. ఫలితంగా 1970 దశాబ్ది మధ్యకాలం నాటికే గ్రామంలోని మొత్తం 200 హెక్టార్ల భూమికి సాగు నీరు అందింది.

భారతదేశంలోని అన్ని గ్రామాలకు ఇలాంటి ఉన్నతస్థాయి సాగునీటి సదుపాయం లేదు. నదీ మైదానాలతో పాటు, మన దేశంలోని కోస్తా ప్రాంతాలలో మాత్రమే సాగునీటి సదుపాయాలు బాగున్నాయి. దీనికి విరుద్ధంగా దక్కన్ పీఠభూమి వంటి ప్రాంతాలలో సాగునీటి సదుపాయాలు తక్కువ. ఇప్పటికీ కూడా దేశంలోని మొత్తం సాగు భూమిలో 40 శాతం కంటే తక్కువ భూమికి మాత్రమే సాగునీటి సదుపాయం ఉంది. మిగిలిన ప్రాంతాలలో వ్యవసాయం ప్రధానంగా వర్షాధారంగా ఉంది.

ఒక భూభాగంలో సంవత్సరంలో ఒకటి కంటే ఎక్కువ పంటలను సాగు చేయడాన్ని బహుళ పంటల సాగు అంటారు. ఉన్న భూమి నుండి ఉత్పత్తిని పెంచడానికి ఇది చాలా సాధారణ మార్గం. పాలంపూర్‌లోని రైతులందరూ కనీసం రెండు ప్రధాన పంటలు సాగు చేస్తారు. చాలామంది గత 15 నుంచి 20 సంవత్సరాలుగా బంగాళదుంపను మూడవ పంటగా సాగు చేస్తున్నారు.

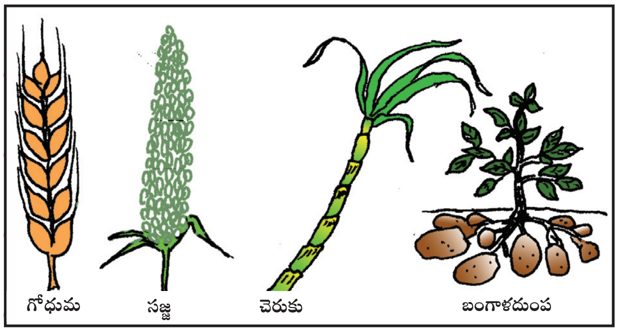

చిత్రం 1.3 వివిధ రకాల పంటలు

మనం చర్చిద్దాం

- కింద ఉన్న పట్టిక 1.1 భారతదేశంలో సాగు కింద ఉన్న భూమిని మిలియన్ హెక్టార్లలో చూపిస్తుంది. ఇచ్చిన గ్రాఫ్‌లో వీటిని పొందుపరచండి. గ్రాఫ్ ఏం తెలియజేస్తుంది? తరగతి గదిలో చర్చించండి.

AP SCERT

పట్టిక 1.1 వివిధ సంవత్సరాలలోని సాగు భూమి

సంవత్సరం	సాగు భూమి (మి॥ హె॥లో)
1950–51	132
1990–91	186
2000–01	186
2010–11 (P)	198
2011–12 (P)	196
2012–13 (P)	194
2013–14 (P)	201
2014–15 (P)	198
2015–16 (P)	197
2016–17 (P)	200

(P) - తాత్కాలిక సమాచారం

Source: Pocket Book of Agriculture Statistics 2020, Directorate of Economics and Statistics, Department of Agriculture, Cooperation and Farmers Welfare.

సాగు భూమి (మిలియన్ హెక్టార్లలో)

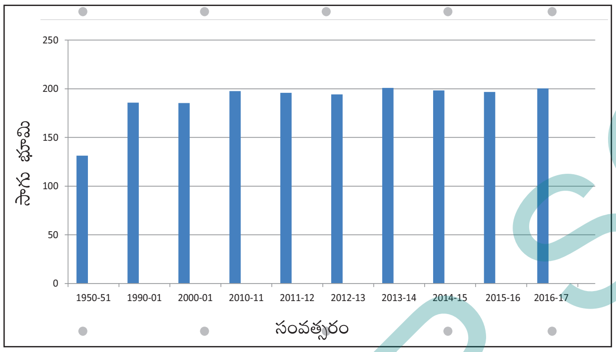

- నీటిపారుదల సౌకర్యం క్రింద ఉన్న సాగుభూమి విస్తీర్ణం పెంచడం అవసరమా? ఎందుకు?
- పాలంపూర్‌లో పండే పంటల గురించి మీరు చదివారు. మీ ప్రాంతంలో పండించే పంటల సమాచారం ఆధారంగా కింది పట్టికను పూరించండి.

ఒకే భూభాగంలో అధిక ఉత్పత్తిని సాధించడానికి **బహుళ పంటల సాగు** ఒక మార్గం అని మీరు చూశారు. అధిక దిగుబడి కోసం ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులు ఉపయోగించడం ఇంకొక పద్ధతి.

ఒక పంట కాలంలో ఇచ్చిన భూభాగంలో ఉత్పత్తి చేసిన పంటను దిగుబడిగా లెక్కిస్తారు. 1960ల మధ్య కాలం వరకు సాపేక్షంగా తక్కువ దిగుబడి నిచ్చే సంప్రదాయ విత్తనాలను వాడేవారు. సంప్రదాయ విత్తనాలకు తక్కువ సాగునీరు అవసరమవుతుంది. రైతులు ఆవు పేడ, ఇతర సహజ ఎరువులను ఎరువులుగా వాడేవారు. ఇవన్నీ రైతుల దగ్గరే సిద్ధంగా అందుబాటులో ఉండేవి. వీటిని కొనేవారు కాదు.

1960లలో వచ్చిన **హరిత విప్లవం** అధిక దిగుబడి నిచ్చే(HYV) విత్తనాలను ఉపయోగించి వరి, గోధుమ పంటలను పండించడాన్ని భారతీయ రైతులకు పరిచయం చేసింది. సంప్రదాయ విత్తనాలతో పోల్చి చూస్తే HYV విత్తనాలు ఒక మొక్క నుండి అధిక ధాన్యాన్ని ఉత్పత్తి చేయడానికి హామీ ఇచ్చేవి. దీని వలన అదే భూభాగం గతంలో అందించగలిగిన దాని కంటే చాలా అధిక పరిమాణంలో ఆహార ధాన్యాలను ప్రస్తుతం అందించగలుగుతుంది. అయితే ఉత్తమ ఫలితాలు పొందడానికి HYV విత్తనాలకు అధికంగా సాగునీరు మరియు రసాయన ఎరువులు, క్రిమిసంహారకాలు కూడా అవసరమయ్యాయి.

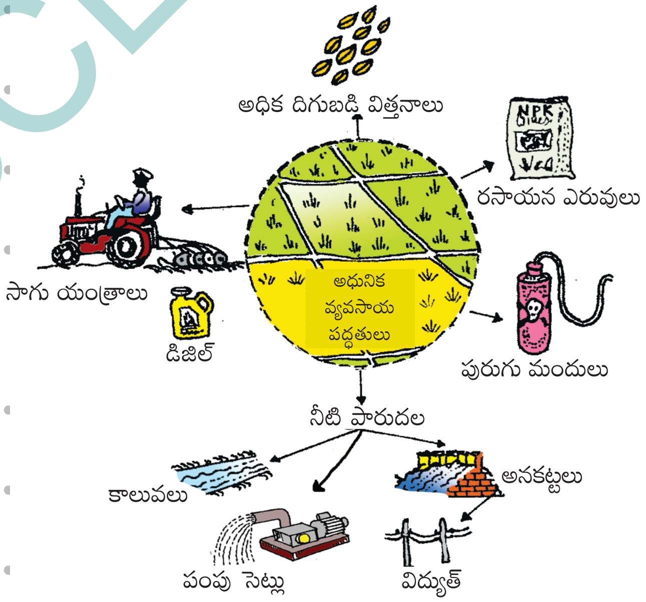

చిత్రం 1.4 ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులు–అధిక దిగుబడి విత్తనాలు, రసాయన ఎరువులు మొదలగునవి.

పంట పేరు	నాటే నెల	పంట కోత కోసే నెల	సాగునీటి వనరు (వర్షం, చెరువులు, బోరుబావులు, కాలువలు మొదలగునవి)

AP SCERT

HYV విత్తనాలు, నీటిపారుదల సౌకర్యం, రసాయన ఎరువులు, పురుగుమందులు మొదలగు వాటి కలయికతో మాత్రమే అధిక దిగుబడి సాధ్యమైంది.

పంజాబ్, హర్యానా, పశ్చిమ ఉత్తరప్రదేశ్‌లోని రైతులు ఈ ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతిని భారతదేశంలో మొదటిగా ప్రయత్నించారు. ఈ ప్రాంతంలోని రైతులు నీటిపారుదల కోసం గొట్టపు బావులు ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. వ్యవసాయంలో HYV విత్తనాలు, రసాయన ఎరువులు మరియు పురుగు మందులు ఉపయోగించారు. వారిలో కొందరు దున్నడం, పంట కోతకోయడాన్ని వేగవంతం చేసే యంత్రాలైన ట్రాక్టర్లు, నూర్పిడి యంత్రాలను కొనుగోలు చేశారు. దీని వలన గోధుమలో అధిక దిగుబడిని వీరు పొందారు.

పాలంపూర్‌లో సంప్రదాయ విత్తనాల ద్వారా హెక్టారుకి 1300 కిలోల గోధుమ దిగుబడి వచ్చేది. అదే అధిక దిగుబడి (HYV) విత్తనాల వాడకంతో హెక్టార్‌కి 3200 కిలోలకి దిగుబడి పెరిగింది. గోధుమ ఉత్పత్తిలో అధిక పెరుగుదల నమోదైంది. దీని వలన రైతుల వద్ద ఇప్పుడు మార్కెట్లో విక్రయించడానికి పెద్ద మొత్తంలో మిగులు గోధుమలు ఉన్నాయి.

మనం చర్చిద్దాం

- బహుళ పంటల సాగుకు, ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతికి మధ్య గల తేడా ఏమిటి?
- భారతదేశంలో హరిత విప్లవం తర్వాత గోధుమలు మరియు పప్పు ధాన్యాల ఉత్పత్తిని కింది పట్టిక మిలియన్ టన్నులలో చూపిస్తుంది. దీన్ని గ్రాఫ్‌లో చూపించండి. ఈ రెండు పంటలలోను హరిత విప్లవం సమానంగా విజయవంతం అయిందా? చర్చించండి.
- ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులు ఉపయోగిస్తున్న రైతులకు అవసరమైన నిర్వహణ పెట్టుబడి ఏమిటి?

పట్టిక 1.2 : పప్పు ధాన్యాలు మరియు గోధుమల ఉత్పత్తి (మిలియన్ టన్నులలో)

	పప్పు ధాన్యాలు ఉత్పత్తి	గోధుమ ఉత్పత్తి
1965 - 66	10	10
1970 - 71	12	24
1980 - 81	11	36
1990 - 91	14	55
2000 - 01	11	70
2010 - 11	18	87
2012 - 13	18	94
2013 - 14	19	96
2014 - 15	17	87
2015 - 16	17	94
2016 - 17	23	99
2017 - 18	25	100
2018 - 19	23	104
2019 - 20	23	108
2020 - 21	25	110
2021 - 22	28	107

Source: Pocket book of agricultural Statistics 2022, Directorate of Economics and Statistics, Department of Agriculture, Cooperation and Farmers Welfare.

- ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతుల కోసం రైతుకి మునుపటి కంటే అధిక డబ్బు అవసరం. ఎందుకు?

సూచించిన కృత్యం

- మీ క్షేత్ర సందర్శన సమయంలో మీ ప్రాంతంలోని కొంతమంది రైతులతో మాట్లాడండి. కింది వాటిని గుర్తించండి.

1. రైతులు ఎలాంటి వ్యవసాయ పద్ధతులను వాడుతున్నారు— ఆధునిక లేదా సంప్రదాయ లేదా మిశ్రమ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తున్నారా? ఒక వ్యాఖ్య రాయండి.
2. నీటిపారుదల వనరులు ఏమిటి?
3. ఎంత సాగు భూమికి సాగునీరు అందుతుంది? (చాలా తక్కువ/సగానికి దగ్గరగా/అధికం/మొత్తానికి)
4. రైతులు తమకి అవసరమైన ఉత్పాదకాలను ఎక్కడ నుండి పొందుతున్నారు?

3. భూమి సుస్థిరంగా ఉంటుందా?

భూమి ఒక సహజ వనరు. దీనిని ఉపయోగించడంలో చాలా జాగ్రత్త వహించాల్సిన అవసరం ఉంది. ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతుల్లో సహజ వనరుల మూలాన్ని అవసరానికిమించి ఉపయోగించుకున్నాయని శాస్త్రీయ నివేదికలు సూచిస్తున్నాయి.

చాలా ప్రాంతాలలో రసాయన ఎరువులు ఎక్కువగా వాడడం వల్ల నేల సారం కోల్పోవడం అనేది జరిగింది. ఇది హరిత విప్లవంతో ముడిపడి ఉంది. అదే విధంగా బోరుబావుల ద్వారా నిరంతరంగా భూగర్భ జలాన్ని ఉపయోగించడం వలన భూగర్భ నీటి మట్టం తగ్గిపోవడానికి దారి తీసింది. నేల సారం, భూగర్భ జలం వంటి పర్యావరణ వనరులు ఏర్పడటానికి ఎన్నో సంవత్సరాలు పడుతుంది. ఒకసారి నాశనంచేస్తే వాటిని తిరిగి పునరుద్ధరించడం చాలా కష్టం. భవిష్యత్తులో వ్యవసాయం అభివృద్ధి చెందాలంటే మనం పర్యావరణాన్ని జాగ్రత్తగా కాపాడుకోవాలి.

సూచించిన కృత్యం

- వార్తాపత్రికలు, మేగజైన్లు ద్వారా కింది నివేదికలను చదివిన తర్వాత రసాయన ఎరువుల వాడకం ఎంత హానికరంగా ఉంటుందో మీ సొంత మాటలలో వ్యవసాయ శాఖా మంత్రికి ఒక లేఖ రాయండి.

...రసాయన ఎరువులు ఖనిజాలను అందిస్తాయి. ఇవి నీటిలో కరిగిన వెంటనే మొక్కలకు అందిస్తాయి. కానీ ఇవి నేలలో ఎక్కువ కాలం అందుబాటులో ఉండవు.

AP SCERT

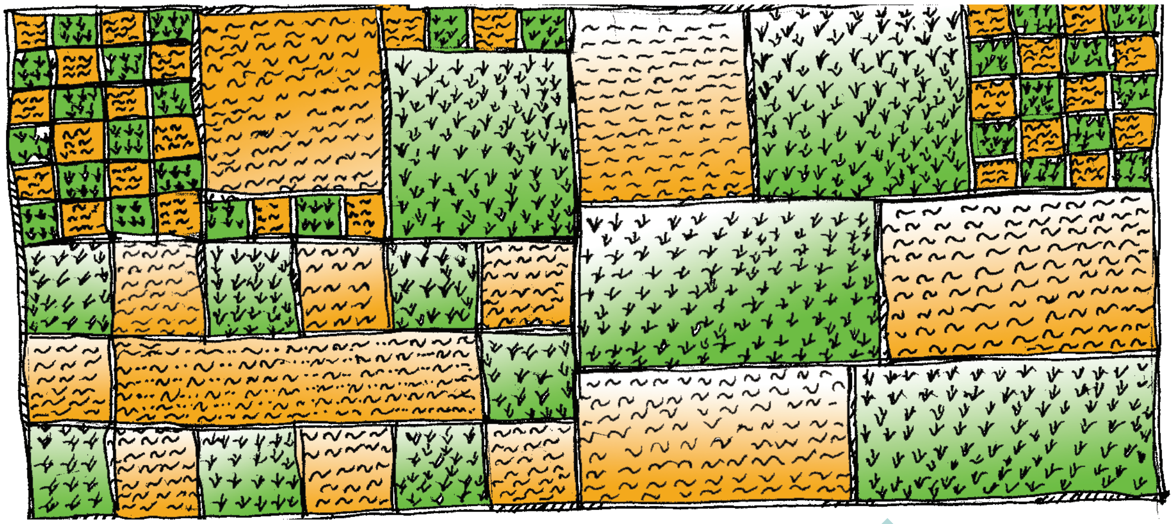

చిత్రం 1.5: *పాలంపూర్ గ్రామం: వ్యవసాయ భూమి పంపిణీ.*

ఇవి మట్టి నుండి తప్పించుకొని భూగర్భ జలాలను, నదులను, చెరువులను కలుషితం చేయవచ్చు. రసాయన ఎరువులు నేలలోని బ్యాక్టీరియా, ఇతర సూక్ష్మజీవులను చంపగలవు. అంటే వీటి వాడటం మొదలుపెట్టిన కొంతకాలానికి నేల ముందు కంటే తక్కువ సారాన్ని కలిగి ఉంటుంది. (మూలం: Down to Earth, New Delhi)

.....దేశంలో రసాయన ఎరువుల వినియోగం పంజాబ్‌లో అత్యధికంగా ఉంది. రసాయన ఎరువులను నిరంతరం వాడటం వలన నేల తన యొక్క సారాన్ని కోల్పోవడానికి దారి తీసింది. అదే ఉత్పత్తి స్థాయిని పొందడానికి ఇప్పుడు పంజాబ్‌లో రైతులు మరింత ఎక్కువగా రసాయనిక ఎరువులు, ఇతర ఉత్పాదకాలు వాడడం తప్పనిసరి అవుతుంది. దీని వలన సాగు ఖర్చు కూడా చాలా వేగంగా పెరుగుతున్నది. (మూలం: The Tribune, Chandigarh)

4. పాలంపూర్‌లోని రైతుల మధ్య భూమి ఏ విధంగా పంపిణీ జరిగింది?

వ్యవసాయానికి భూమి ఎంత ముఖ్యమైనదో మీరు గ్రహించి ఉంటారు. దురదృష్టవశాత్తు వ్యవసాయంలో నిమగ్నమైన ప్రజలందరికి సాగు చేయడానికి సరిపడా భూమి లేదు. పాలంపూర్‌లో గల మొత్తం 450 కుటుంబాలలో మూడో వంతు అంటే 150 కుటుంబాలకు భూమి లేదు. వారిలో ఎక్కువ మంది దళితులు ఉన్నారు. వారికి సాగు చేసుకోవడానికి భూమి లేదు.

మిగిలిన భూమి కలిగిన కుటుంబాలలో 240 కుటుంబాలు 2 హెక్టార్ల కంటే తక్కువ విస్తీర్ణం కలిగిన చిన్న వ్యవసాయ కమతాలను సాగు చేస్తున్నారు. అంత చిన్న వ్యవసాయ కమతాలు రైతు కుటుంబానికి తగినంత ఆదాయాన్ని ఇవ్వవు.

1960లో గోవిందు అనే రైతుకు సాగునీటి వసతి అంతగా లేని 2.25 హెక్టార్ల భూమి ఉండేది. తన ముగ్గురు కొడుకుల సాయంతో గోవిందు ఆ భూమిని సాగు చేసేవాడు. వారు సౌకర్యవంతంగా జీవించనప్పటికీ కుటుంబానికి ఉన్న ఒక గేదె ద్వారా వచ్చే కొంచెం అదనపు ఆదాయంతో కుటుంబాన్ని పోషించుకొనేవారు. గోవిందు చనిపోయిన కొన్ని సంవత్సరాల తరువాత ముగ్గురు కొడుకులు భూమిని పంచుకున్నారు. ఇప్పుడు ప్రతి ఒక్కరికి 0.75 హెక్టార్ల విస్తీర్ణం గల భూమి మాత్రమే ఉంది. మెరుగైన సాగునీటి వసతి, ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులతో కూడా గోవిందు కొడుకులు వారి భూమి నుంచి జీవనానికి తగినంత ఆదాయం పొందలేక పోతున్నారు. సంవత్సరంలో కొన్ని నెలల పాటు వాళ్లు అదనపు పని కోసం వెతకాల్సి వస్తోంది.

పై చిత్రంలో ఊరి చుట్టూ విస్తరించి ఉన్న అనేక చిన్న భూకమతాలను మీరు చూడవచ్చు. వీటిని చిన్న రైతులు సాగు చేస్తారు. ఇంకోవైపున గ్రామ విస్తీర్ణంలో సగానికిపైగా ఆక్రమించి ఉన్న పెద్ద కమతాలను చూడవచ్చు. పాలంపూర్‌లో 2 హెక్టార్లకు మించి భూమి ఉన్న పెద్ద, మధ్య తరగతి కుటుంబాలు 60 దాకా ఉన్నాయి. పెద్ద రైతులలో కొంతమందికి 10 హెక్టార్లు లేదా అంతకంటే ఎక్కువగా సాగు భూమి ఉంది.

AP SCERT

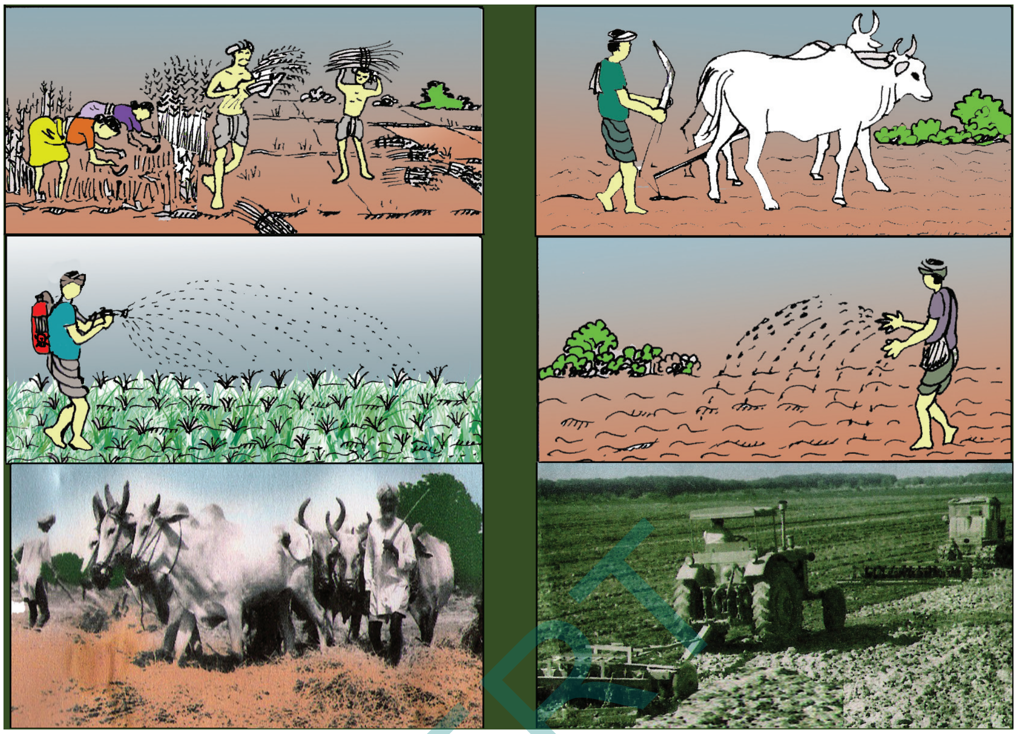

చిత్రం 1.6 పొలాల్లో పని : గోధుమ పంట – ఎద్దులతో దున్నడం, విత్తనాలు చల్లడం, పురుగు మందు పిచికారి చేయడం, సంప్రదాయ పద్ధతిలో వ్యవసాయం చేయడం, అధునిక పద్ధతిలో వ్యవసాయం చేయడం మరియు పంట కోయడం.

మనం చర్చిద్దాం

- పటం 1.5 లో చిన్న రైతులు సాగు చేసే భూమిని గుర్తించి రంగులు నింపగలరా?
- అనేకమంది రైతు కుటుంబాలు ఇంత చిన్న కమతాలను ఎందుకు సాగు చేస్తున్నాయి?
- భారతదేశంలో రైతులు, వారు సాగు చేసే భూముల పంపిణీ వివరాలు కింద ఇచ్చిన 1.1 పైచార్ట్ లో ఉన్నాయి. వీటిని తరగతి గదిలో చర్చించండి.

పైచార్ట్ 1.1: వ్యవసాయ భూమి పంపిణీ మరియు రైతులు

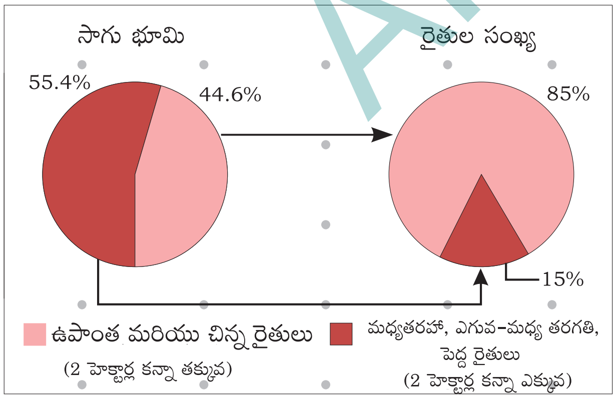

Source: Pocket Book of Agriculture Statistics 2020 and State of Indian Agriculture 2020, Department of Agriculture, Cooperation and Farmers Welfare.

మనం చర్చిద్దాం

- పాలంపూర్‌లో సాగుభూమి పంపిణీ అసమానంగా ఉందని మీరు అంగీకరిస్తారా? భారతదేశంలో ఇలాంటి పరిస్థితి ఉందని మీరు గుర్తించారా? చర్చించండి.

5. శ్రమను ఎవరు అందిస్తారు?

భూమి తరువాత ఉత్పత్తికి అవసరమైన కారకం ఏదంటే – శ్రమ. వ్యవసాయానికి ఎక్కువ శారీరక శ్రమ అవసరం అవుతుంది. చిన్న రైతులు తమ కుటుంబాలతో కలిసి వారి సొంత పొలాలను సాగు చేస్తారు. ఈ విధంగా వ్యవసాయానికి అవసరమైన శ్రమను వారే అందించుకుంటారు. మధ్యతరగతి, పెద్ద రైతులు తమ పొలాల్లో పనిచేయడానికి వ్యవసాయ కూలీలను నియమించుకుంటారు.

మనం చర్చిద్దాం

- చిత్రం 1.6 లో పొలంలో జరుగుతున్న వివిధ పనులను గుర్తించండి. వాటిని సరైన క్రమంలో అమర్చండి.

వ్యవసాయ కూలీలు భూమిలేని కుటుంబాల నుంచి గానీ లేదా చిన్న కమతాలు కలిగిన కుటుంబాల నుంచి గానీ వస్తారు. రైతుల (తమ సొంత పొలాల్లో పనిచేసే) మాదిరి కాకుండా వ్యవసాయ కూలీలకు భూమిలో పండించే పంటలపై ఎటువంటి హక్కు ఉండదు.

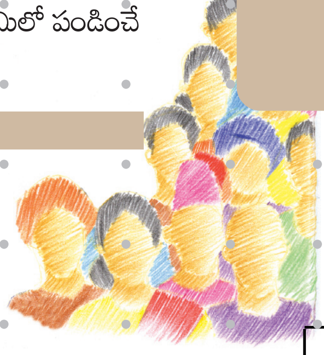

AP SCERT

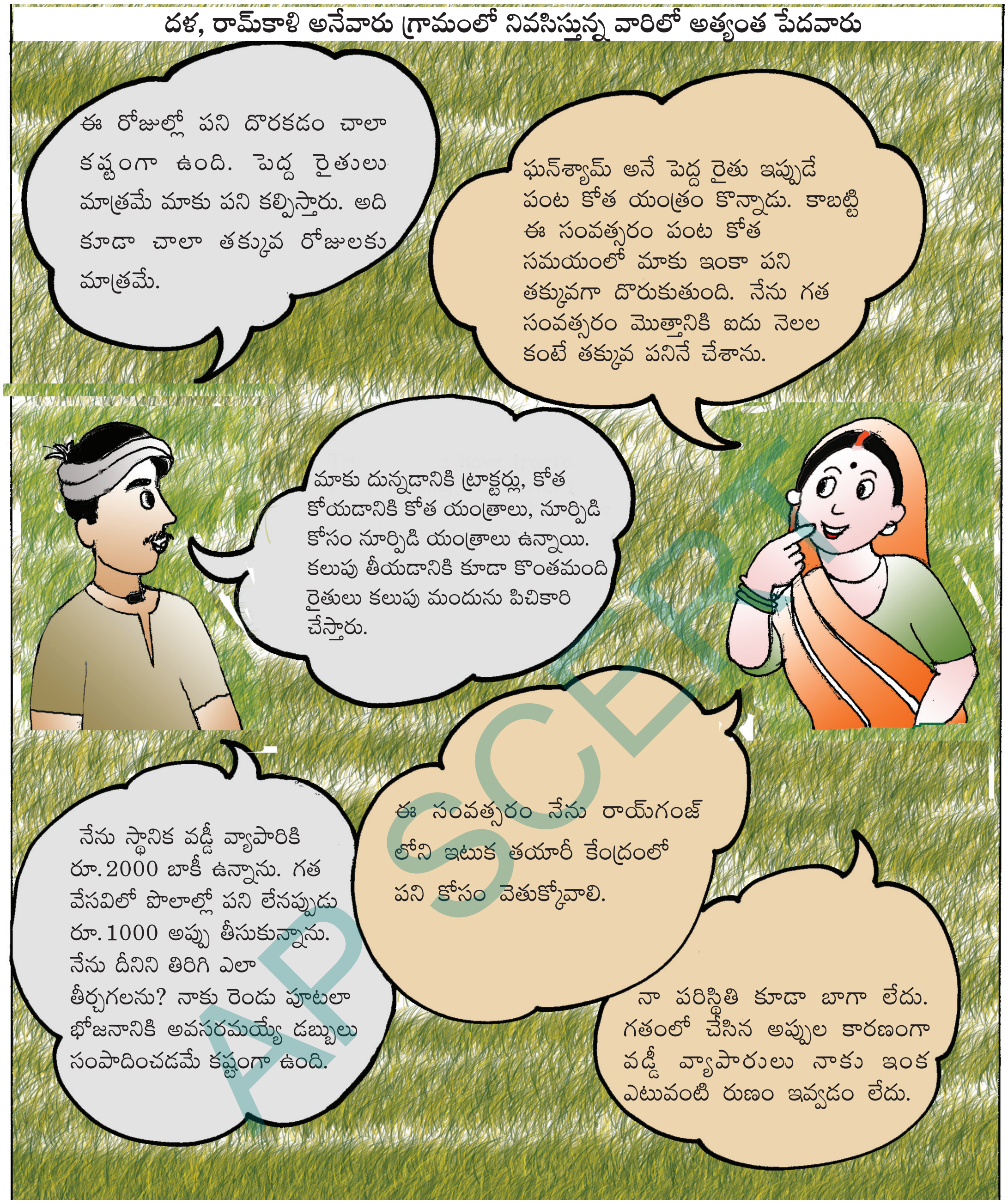

AP SCERT

చిత్రం 1.6 *దళ మరియు రామ్‌కాళి మధ్య సంభాషణ*

దాని బదులుగా ఎవరి కోసం వారు పని చేసారో, ఆ రైతు వారికి వేతనాలు చెల్లిస్తాడు. వేతనాలు నగదు రూపంలో కానీ లేదా వస్తు రూపంలో కానీ ఉండవచ్చు. కొన్నిసార్లు కూలీలకు భోజనం కూడా అందుతుంది. ప్రాంతాన్ని బట్టి, పంటను బట్టి, వ్యవసాయ పనిని బట్టి (ఉదాహరణ విత్తడం, కోత కోయడం) కూలి రేట్లలో చాలా తేడాలు ఉంటాయి. పని దొరికే రోజులలో కూడా చాలా తేడా ఉంటుంది. వ్యవసాయ కూలీని రోజు వారీగా లేదా కోత కోయడంలాంటి ఒక ప్రత్యేక వ్యవసాయ పనికి లేదా సంవత్సరానికి పెట్టుకోవచ్చు.

దళ అనే వ్యక్తి పాలంపూర్‌లో రోజువారి కూలీ పనిచేసే భూమిలేని ఒక వ్యవసాయ కూలీ. అంటే అతడు ప్రతిరోజు పని కోసం వెతుక్కోవాలి. ప్రభుత్వం వ్యవసాయ కూలీలకు నిర్ణయించిన కనీస వేతనం 300 రూపాయలు (2019 మార్చి). కానీ దళ కేవలం 160 రూపాయలు మాత్రమే పొందుతున్నాడు. పాలంపూర్‌లో పని కోసం వ్యవసాయ

కూలీల మధ్య తీవ్ర పోటీ ఉంది. కాబట్టి తక్కువ కూలీకైనా పనిచేయడానికి ప్రజలు సిద్ధపడతారు. దళ తన పరిస్థితిని ఇంకొక వ్యవసాయ కూలీ అయినా రామ్‌కాళికి పై విధంగా వివరించాడు.

గ్రామంలో గల చాలా పేదవారిలో దళ, రామ్‌కాళిలు ఇద్దరూ ఉన్నారు.

మనం చర్చిద్దాం

- దళ మరియు రామ్‌కాళి లాంటి వ్యవసాయ కూలీలు పేదవారుగా ఎందుకు ఉన్నారు?
- గోసాయి పూర్ మరియు మజౌలిలు ఉత్తర బీహార్‌లో గల రెండు గ్రామాలు. రెండు గ్రామాల్లో గల మొత్తం 850 కుటుంబాలలో 250 కంటే ఎక్కువ మంది పురుషులు పంజాబ్ మరియు హర్యానాలో గల గ్రామాల్లో లేదా ఢిల్లీ, ముంబై, సూరత్, హైదరాబాద్ లేదా నాగపూర్‌లో పని చేస్తున్నారు. భారతదేశంలో గల అనేక గ్రామాల్లో ఈ రకమైన వలస సర్వసాధారణం. ప్రజలు ఎందుకు వలస వెళతారు? గోసాయిపూర్ మరియు మజౌలి నుంచి వెళ్లే వలసదారులు తాము వెళ్లే ప్రాంతాల్లో చేసే పనిని (మీ ఊహ ఆధారంగా) వివరించగలరా?

6. వ్యవసాయానికి అవసరమైన మూలధనం

ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులకు పెద్ద మొత్తంలో మూలధనం అవసరమని మీరు ఇప్పటికే గమనించారు. కాబట్టి రైతుకు ఇంతకు మునుపు కంటే ఇప్పుడు ఎక్కువ డబ్బు అవసరం.

1. వ్యవసాయ పెట్టుబడి కోసం చాలామంది చిన్న రైతులు అప్పు చేయాల్సి ఉంటుంది. వాళ్లు పెద్ద రైతుల నుంచి కానీ లేదా వడ్డీ వ్యాపారుల నుంచి కానీ లేదా సాగుకు అవసరమయ్యే వివిధ ఉత్పాదకాలను సరఫరా చేసే వ్యాపారస్తుల నుంచి కానీ అప్పు తీసుకుంటారు. ఇటువంటి అప్పుల మీద వడ్డీ చాలా ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఈ అప్పులు తిరిగి చెల్లించడానికి చాలా తీవ్ర కష్టానికి గురవుతారు.

సవిత ఒక చిన్న రైతు. తనకున్న ఒక హెక్టార్ భూమిలో ఆమె గోధుమ పండించాలని అనుకున్నది. విత్తనాలు, రసాయన ఎరువులు, పురుగుమందులతో పాటు నీళ్ళు కొనడానికి, తన వ్యవసాయ పరికరాల మరమ్మతుకు ఆమెకు డబ్బు కావాలి. నిర్వహణ మూలధనానికి కనీసం రూ.3000 అవసరమని ఆమె అంచనా వేసింది. ఆమె దగ్గర డబ్బు లేకపోవడంతో తేజ్‌పాల్ సింగ్ అనే పెద్ద రైతు దగ్గర అప్పు తీసుకోవాలనుకుంది. నాలుగు నెలలకుగాను, 24% వడ్డీతో ఆమెకు అప్పు ఇవ్వడానికి తేజ్‌పాల్ సింగ్ అంగీకరించాడు. ఇది చాలా అధిక వడ్డీతో కూడినది. కోత సమయంలో రోజుకి 100 రూపాయలు కూలీ లెక్కన తేజ్‌పాల్ సింగ్ పొలంలో వ్యవసాయ కూలీగా పనిచేస్తానని కూడా సవిత హామీ ఇవ్వాల్సి వచ్చింది. ఇది చాలా తక్కువ కూలీ అని మీరు కూడా చెప్పవచ్చు. తన పొలంలో కోత పూర్తి చేసి, తేజ్‌పాల్ పొలంలో వ్యవసాయ కూలీగా పనిచేయడానికి చాలా కష్టపడాల్సి ఉంటుందని సవితకు తెలుసు. కోత సమయంలో చాలా తీరిక లేకుండా ఉంటుంది. ముగ్గురు పిల్లల తల్లిగా ఆమెకు చాలా ఇంటి బాధ్యతలు ఉన్నాయి. చిన్న రైతుకు అప్పు దొరకడం కష్టమని తెలుసు కాబట్టి ఆ షరతులన్నింటికీ సవిత ఒప్పుకుంది.

2. చిన్న రైతుల మాదిరి కాకుండా మధ్యతరగతి, పెద్ద రైతులకు వ్యవసాయం నుంచి వచ్చిన పొదుపు అందుబాటులో ఉంటుంది. ఆ విధంగా వారికి అవసరమైన పెట్టుబడిని సమకూర్చుకోగలుగుతున్నారు. ఈ రైతులు వారి సొంత పొదుపును ఎలా కలిగి ఉన్నారు? దీనికి సమాధానం తరువాత భాగంలో తెలుస్తుంది.

ఇప్పటి దాకా చదివిన కథను గురించి మనం చర్చిద్దాం...

మనం మూడు రకాల ఉత్పత్తి కారకాలు–భూమి, శ్రమ, మూలధనం – మరియు వాటిని వ్యవసాయంలో ఎలా వాడతారనే దాని గురించి చదివాము. కింద ఇవ్వబడిన ఖాళీలను పూరిద్దాం.

మూడు రకాల ఉత్పత్తి కారకాలలో, శ్రమ చాలా విరివిగా లభించే ఉత్పత్తి కారకంగా గుర్తించాము. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో చాలామంది వ్యవసాయ కూలీలుగా పని చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. కానీ ఉపాధి అవకాశాలు తక్కువగా ఉన్నాయి. వీరు భూమిలేని కుటుంబాలకు చెందినవారు లేదా ________________. వీరికి తక్కువ వేతనాలు చెల్లిస్తున్నారు. వీరు కష్టమైన జీవితాన్ని గడుపుతున్నారు.

శ్రమకు భిన్నంగా ________________ అనేది కొరతగా ఉండే ఉత్పత్తి కారకం. వ్యవసాయ సాగు భూమి ________________గా ఉంటుంది. అంతేకాకుండా ఉన్నటువంటి సాగు భూమి కూడా వ్యవసాయదారుల మధ్య ________________(సమానం/అసమానం)గా పంపిణీ జరిగింది. చిన్న కమతాలను సాగు చేస్తున్న చిన్న రైతులలో చాలామంది భూమి లేని వ్యవసాయ కూలీల కంటే మెరుగ్గా లేని జీవన పరిస్థితులలో ఉన్నారు.

AP SCERT

ఉన్న భూమిని గరిష్ఠంగా వాడుకోవడం కోసం రైతులు ________ మరియు ________ లను ఉపయోగిస్తారు. ఈ రెండూ పంటల ఉత్పత్తి పెరుగుదలకు దారితీశాయి.

ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులకు పెద్ద మొత్తంలో ________ అవసరం. వ్యవసాయ పెట్టుబడి కోసం సాధారణంగా చిన్న రైతులు అప్పు చేయాల్సి ఉంటుంది. ఈ అప్పును తిరిగి చెల్లించడానికి వారు చాలా కష్టపడుతున్నారు. అందువలన ప్రత్యేకించి చిన్న రైతులకు పెట్టుబడి అనేది ఒక కొరతగా ఉన్న ఉత్పత్తి కారకం.

భూమి, మూలధనం (పెట్టుబడి) రెండూ కొరతగా ఉన్నప్పటికీ, ఈ రెండు ఉత్పత్తి కారకాల మధ్య ప్రాథమిక వ్యత్యాసం ఉంది. ________ ఒక సహజ వనరు కాగా ________ ఒక మానవ నిర్మిత వనరు. మూలధనాన్ని పెంచడానికి అవకాశం ఉంది. కానీ భూమి స్థిరమైనది. అందువలన వ్యవసాయంలో ఉపయోగించే భూమి మరియు ఇతర సహజ వనరులను పట్ల మనం శ్రద్ధ వహించాలి.

7. మిగులుగా ఉన్న వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను అమ్మడం

మూడు ఉత్పత్తి కారకాలను ఉపయోగించుకుని రైతులు తమ పొలంలో గోధుమలు పండించారని అనుకుందాం. గోధుమ కోత మరియు ఉత్పత్తి పూర్తయింది. ఈ గోధుమతో రైతులు ఏం చేస్తారు? కొంత తమ కుటుంబ వినియోగానికి ఉంచుకొని మిగిలిన గోధుమను అమ్ముతారు. సవిత, గోవిందు కొడుకులు లాంటి చిన్న రైతులకు మిగులు గోధుమ తక్కువ. ఎందుకంటే వారి మొత్తం ఉత్పత్తి తక్కువ. అందులో చాలా భాగం కుటుంబ అవసరాలకు ఉంచుకుంటారు. కాబట్టి మార్కెట్‌కు గోధుమలు సరఫరా చేసేది మధ్య, పెద్ద తరహా రైతులే. చిత్రం 1.1లో మార్కెట్‌కు గోధుమ మూటలను తీసుకెళ్ళుతున్న ఎద్దుల బండిని మీరు చూడవచ్చు. మార్కెట్‌లోని వ్యాపారస్తులు ఈ గోధుమలను కొని వాటిని తిరిగి పట్టణాలు, నగరాల్లోని దుకాణాదారులకు అమ్ముతారు.

పెద్ద రైతు అయిన తేజ్‌పాల్ సింగ్ వద్ద అతని భూములన్నిటిలోంచి వచ్చిన 350 క్వింటాళ్ల గోధుమ మిగులుగా ఉంది. ఈ మిగులు గోధుమను రాయ్‌గంజ్ మార్కెట్‌లో అమ్మి మంచి ఆదాయం పొందాడు.

ఈ సంపాదనతో తేజ్‌పాల్ సింగ్ ఏమి చేస్తాడు? గత సంవత్సరం తేజ్‌పాల్ సింగ్ డబ్బును చాలా వరకు అతని బ్యాంకు ఖాతాల్లో జమ చేశాడు. ఆ తరువాత అప్పు చాలా అవసరమైన సవితలాంటి రైతులకు అతని పొదుపును అప్పు ఇవ్వడానికి వాడుకొనేవాడు. వచ్చే పంట కాలంలో అవసరమైన నిర్వహణ పెట్టుబడిని సమకూర్చుకోవడానికి కూడా ఈ పొదుపును వాడుకున్నాడు. ఈ సంవత్సరం తేజ్‌పాల్ సింగ్ తన సంపాదనతో మరొక ట్రాక్టర్‌ను కొనాలనుకుంటున్నాడు. ఇంకొక ట్రాక్టర్‌తో అతడికి స్థిర మూలధనం పెరుగుతుంది.

తేజ్ పాల్ సింగ్ లాగానే ఇతర మధ్య తరగతి, పెద్ద రైతులు తమ మిగులు వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను అమ్ముతారు. ఈ సంపాదనలో కొంత మొత్తాన్ని పొదుపు చేసి ఆ తర్వాత పంట కాలానికి అవసరమైన మూలధనాన్ని కొనేదానికి వాడుకుంటారు. ఈ విధంగా వారు సాగుకు అవసరమైన పెట్టుబడిని వారి సొంత పొదుపు నుండి ఏర్పాటు చేసుకోగలుగుతున్నారు. కొంతమంది రైతులు ఈ పొదుపును పశువులు, ట్రాక్టర్లు కొనడానికి లేదా దుకాణాలు నెలకొల్పడానికి వాడుకోవచ్చు. ఇది మనం చూస్తున్నట్లు వ్యవసాయేతర పనులకు మూలధనంగా మారుతుంది.

పాలంపూర్‌లో వ్యవసాయేతర కార్యకలాపాలు

పాలంపూర్‌లో వ్యవసాయం ప్రధానమైన ఉత్పత్తి కార్యకలాపం అని తెలుసుకున్నాము. ఇప్పుడు కొన్ని వ్యవసాయేతర కార్యకలాపాలు గురించి మనం చూద్దాం. పాలంపూర్‌లో పనిచేసే జనాభాలో కేవలం 25% మంది మాత్రమే వ్యవసాయేతర పనుల్లో నిమగ్నమై ఉన్నారు.

1. పాడి పరిశ్రమ – ఇంకొక సాధారణ కార్యకలాపం

పాలంపూర్‌లోని అనేక కుటుంబాలలో పాడి పరిశ్రమ సాధారణ కార్యకలాపంగా ఉంది. ప్రజలు వారి గేదెలకు ఆహారంగా వివిధ రకాల గడ్డిని, వానాకాలంలో సాగు చేసే జొన్న, సజ్జ మేతను అందిస్తారు. పాలను సమీపంలోని పెద్ద గ్రామమైన రాయ్‌గంజ్‌లో అమ్ముతారు. షాపూర్‌కు చెందిన ఇద్దరు వ్యాపారస్తులు రాయ్‌గంజ్‌లో పాల సేకరణ, శీతలీకరణ కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేసి, అక్కడ నుంచి పాలను దూరంగా ఉన్న పట్టణాలకు, నగరాలకు రవాణా చేస్తారు.

AP SCERT

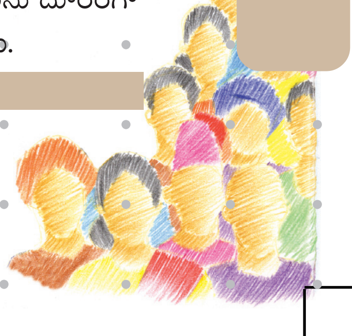

మనం చర్చిద్దాం

- మనం ఇప్పుడు ముగ్గురు రైతులను తీసుకుందాం. ప్రతి ఒక్కరూ వారి పొలంలో గోధుమలు పండించారు. కానీ వాళ్లు ఉత్పత్తి చేసిన దానిలో తేడా (రెండవ నిలువు వరుసను చూడండి) ఉంది. ప్రతి రైతు కుటుంబం గోధుమ యొక్క వినియోగం సమానంగా (మూడవ నిలువు వరుసను చూడండి) ఉంది. ఈ సంవత్సరంలో మిగులు గోధుమనంతా వచ్చే సంవత్సరానికి పెట్టుబడిగా ఉపయోగించుకుంటారు. ఉత్పత్తిలో వాడిన పెట్టుబడి కంటే రెట్టింపు ఉత్పత్తి వస్తుందని అనుకుందాం. పట్టికలను పూరించండి.

రైతు 1

	ఉత్పత్తి	వినియోగం	మిగులు= ఉత్పత్తి - వినియోగం	వచ్చే సంవత్సరానికి పెట్టుబడి
1వ సంవత్సరం	100	40	60	60
2వ సంవత్సరం	120	40		
3వ సంవత్సరం		40		

రైతు 2

	ఉత్పత్తి	వినియోగం	మిగులు	వచ్చే సంవత్సరానికి పెట్టుబడి
1వ సంవత్సరం	80	40		
2వ సంవత్సరం		40		
3వ సంవత్సరం		40		

రైతు 3

	ఉత్పత్తి	వినియోగం	మిగులు	వచ్చే సంవత్సరానకి పెట్టుబడి
1వ సంవత్సరం	60	40		
2వ సంవత్సరం		40		
3వ సంవత్సరం		40		

మనం చర్చిద్దాం

- మూడు సంవత్సరాలలో ముగ్గురు రైతుల గోధుమ ఉత్పత్తిని పోల్చండి.
- మూడవ సంవత్సరంలో మూడవ రైతుకు ఏమవుతుంది? అతను ఉత్పత్తిని కొనసాగించగలడా? ఉత్పత్తిని కొనసాగించడానికి అతను ఏం చేయాలి?

2. పాలంపూర్‌లో చిన్న తరహా వస్తువుల తయారీకి ఒక ఉదాహరణ:

ప్రస్తుతం పాలంపూర్‌లో తయారీ రంగంలో 50 కంటే తక్కువమంది నిమగ్నమై ఉన్నారు. పెద్ద నగరాలు, పట్టణాలలోని కర్మాగారాలలో జరిగే వస్తువుల తయారీ లాగా కాకుండా పాలంపూర్‌లోని వస్తువుల తయారీలో సాధారణ ఉత్పత్తి పద్ధతులు పాటిస్తారు. వస్తువుల తయారీ చిన్న తరహాలో జరుగుతుంది. వీటిని

AP SCERT

కుటుంబ సభ్యుల (శ్రమ) సహాయంతో వాటిని చాలా వరకు ఇంటి దగ్గర కానీ, పొలం దగ్గర కానీ తయారు చేస్తారు. అరుదుగా మాత్రమే కూలీలను నియమించుకుంటారు.

మిశ్రీలాల్ విద్యుత్ శక్తితో పనిచేసే స్వయం చాలకంగా చెరుకు రసం తీసే యంత్రం కొని, తన పొలంలో ఏర్పాటుచేశాడు. అంతకుముందు చెరుకు రసం తీయడానికి ఎడ్లను ఉపయోగించే వాళ్ళు. కానీ ఈ రోజుల్లో ప్రజలు ఈ పనికి యంత్రాలను ఉపయోగించడానికి ప్రాధాన్యత ఇస్తున్నారు. తాను పండించిన చెరుకును ఉపయోగించడమే కాకుండా మిశ్రీ లాల్ ఇతర రైతుల నుంచి కూడా చెరుకును కొని, బెల్లం తయారు చేస్తాడు. బెల్లాన్ని షాపూర్ లోని వ్యాపారులకు అమ్ముతాడు. ఈ క్రమంలో మిశ్రీలాల్ కొంత లాభాన్ని సంపాదిస్తాడు.

మనం చర్చిద్దాం

- బెల్లం తయారీ యూనిట్‌ను ఏర్పాటుచేయడానికి మిశ్రీలాల్‌కి ఏ మూలధనం అవసరం అయ్యాయి?
- దీనికి శ్రమ ఎవరు అందిస్తారు?
- మిశ్రీలాల్ తన లాభాన్ని ఎందుకు పెంచుకోలేకపోతున్నాడో ఊహించగలరా?
- ఏ కారణాల వలన అతడు నష్టం ఎదుర్కొనే అవకాశం ఉందో ఆలోచించగలరా?
- బెల్లాన్ని మిశ్రీలాల్ తన గ్రామంలో కాకుండా షాపూర్ లోని వ్యాపారస్తులకు ఎందుకు అమ్ముతాడు?

3. పాలంపూర్‌లోని దుకాణదారులు

వ్యాపారంలో (వస్తువుల మార్పిడి) ఉన్నవాళ్లు పాలంపూర్‌లో ఎక్కువగా లేరు. పాలంపూర్‌లోని దుకాణాదారులు వ్యాపారస్థులుగా వ్యవహరిస్తారు. వీరు నగరాలలోని టోకు మార్కెట్ల నుండి సరుకులు కొనుక్కొచ్చి వాటిని గ్రామంలో అమ్ముతారు. బియ్యం, గోధుమ, పంచదార, టీ, నూనె, బిస్కెట్లు, సబ్బులు, టూత్ పేస్టులు, బ్యాటరీలు, కొవ్వొత్తులు, నోటు పుస్తకాలు, పెన్ను, పెన్సిళ్ళు, కొన్నిసార్లు బట్టలు లాంటి వివిధ రకాల వస్తువులను కూడా అమ్మే చిన్న కిరాణ దుకాణాలను మీరు ఈ గ్రామంలో చూడవచ్చు. బస్టాండుకు దగ్గరగా ఉన్న ఇళ్లలో కొన్ని కుటుంబాల వాళ్ళు తమకున్న స్థలంలో కొంత భాగాన్ని చిన్న దుకాణాలు తెరవడానికి ఉపయోగించారు. వీరు తినే వస్తువులను అమ్ముతారు.

కరీం గ్రామంలో ఒక కంప్యూటర్ క్లాస్ సెంటర్‌ను ప్రారంభించాడు. ఇటీవల కాలంలో గ్రామం నుంచి పెద్ద సంఖ్యలో విద్యార్థులు షాపూర్‌లోని కాలేజీలకు వెళ్తున్నారు. గ్రామంలోని అనేకమంది పట్టణంలో గల కంప్యూటర్ తరగతులకు కూడా వెళుతున్నట్లు కరీం గుర్తించాడు. ఆ గ్రామంలో కంప్యూటర్ అప్లికేషన్‌లో డిగ్రీ చేసిన ఇద్దరు మహిళలు ఉండేవారు. అతను వారిని నియమించుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. అతను కంప్యూటర్లను కొని, మార్కెట్‌ని పట్టించుకోకుండా తన ఇంటి ముందు గదిలో తరగతులను ఏర్పాటు చేశాడు. హైస్కూల్ విద్యార్థులు పెద్ద సంఖ్యలో వీటికి హాజరవడం ప్రారంభించారు.

మనం చర్చిద్దాం

- మిశ్రీలాల్‌తో పోల్చుకుంటే కరీం యొక్క మూలధనం మరియు శ్రమ ఏ విధంగా భిన్నమైనవి?
- అంతకు ముందు గ్రామంలో కంప్యూటర్ కేంద్రాన్ని ఎవరూ ఎందుకు ప్రారంభించలేదు? సరి అయిన కారణాలను చర్చించండి.

4. రవాణా: వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న రంగం

పాలంపూర్‌ను రాయ్‌గంజ్‌తో కలిపే రోడ్డు మార్గంలో అనేక రకాల వాహనాలు ఉన్నాయి. రిక్షాలాగే వారు, టోంగా తోలేవారు, జీపు, ట్రాక్టరు, ట్రక్‌లు నడిపేవారు, సంప్రదాయ ఎడ్లబండి, బోగీలను నడిపే వారు రవాణా సేవలలో ఉన్నారు. వారు మనుషులను, వస్తువులను ఒక చోట నుండి మరొక చోటకు చేర్చి దానికి బదులుగా డబ్బులు తీసుకుంటారు. గత కొద్ది సంవత్సరాలుగా రవాణా రంగంలో ఉన్న వాళ్ల సంఖ్య పెరిగింది.

కిషోర ఒక వ్యవసాయ కూలీ. ఇతర కూలీల మాదిరిగానే అతను పొందుతున్న వేతనాల నుండి అతని కుటుంబ అవసరాలను తీర్చుకోవడం కష్టం అని తెలుసుకున్నాడు. కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం కిషోర బ్యాంకు నుండి అప్పు తీసుకున్నాడు. భూమిలేని పేద కుటుంబాలకు తక్కువ వడ్డీపై రుణాలు ఇచ్చే ప్రభుత్వ కార్యక్రమం కింద అతడు రుణం తీసుకున్నాడు. ఈ డబ్బుతో కిషోర ఒక గేదెను కొన్నాడు. ఇప్పుడు అతడు గేదె పాలు అమ్ముతున్నాడు.

AP SCERT

అంతేకాదు అతడు తన గేదెకు చెక్క బండిని కట్టి వివిధ సరుకులను రవాణా చేయడానికి దీనిని ఉపయోగిస్తాడు. కుమ్మరిల కోసం బంక మట్టిని తీసుకురావడానికి వారానికి ఒకసారి గంగా నదికి వెళతాడు. బెల్లం లేదా ఇతర సరుకులను తీసుకుని కొన్నిసార్లు షాపూర్‌కు వెళతాడు. ప్రతినెలా అతడికి రవాణాలో కొంతపని దొరుకుతుంది. దీని ఫలితంగా కొన్ని సంవత్సరాల క్రితం సంపాదించేదానికంటే కిషోర ఎక్కువ ఆదాయం సంపాదించగలుగుతున్నాడు.

మనం చర్చిద్దాం

- కిషోర స్థిర మూలధనం ఏమిటి?
- కిషోర నిర్వహణ పెట్టుబడి ఏమై ఉంటుంది?
- కిషోర ఎన్ని ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలలో నిమగ్నమై ఉన్నాడు ?
- పాలంపూర్‌లోని మెరుగైన రోడ్ల వలన కిషోర లాభపడినాడని మీరు చెప్పగలరా?

సారాంశం

గ్రామాలలో వ్యవసాయం ప్రధానమైన ఉత్పత్తి కార్యకాలాపం. కాలక్రమంలో వ్యవసాయం చేసే పద్ధతుల్లో అనేక ముఖ్యమైన మార్పులు వచ్చాయి. ఇవన్నీ అంతే విస్తీర్ణం గల భూమి నుంచి రైతులు మరింత ఎక్కువ పంటలు పండించడానికి అవకాశం కల్పించాయి. భూమి తక్కువగాను, స్థిరంగాను ఉండడం వలన దీనిని ఒక ముఖ్యమైన విజయంగా చెప్పవచ్చు. కానీ ఉత్పత్తిని పెంచడంలో భూమి మీద, సహజ వనరుల పైన ఒత్తిడి ఎక్కువగా ఉంది.

ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులకు తక్కువ భూమి, ఎక్కువ పెట్టుబడి అవసరం. ఉత్పత్తిలో మిగుల్చుకున్న పొదుపును మధ్యతరగతి, పెద్ద రైతులు తరువాతి పంటకు పెట్టుబడిగా వాడుకోగలుగుతున్నారు. ఇంకొక వైపున మొత్తం భారతదేశ రైతులలో 80 శాతంగా ఉన్న చిన్న రైతులకు పెట్టుబడి దొరకటం కష్టంగా ఉంది. వాళ్ళ సాగు కమతాలు చిన్నవిగా ఉండటం వల్ల వాళ్ళ ఉత్పత్తి తగినంత ఉండదు. మిగులు లేనందువల్ల వారి పొదుపు నుంచి పెట్టుబడిని పొందలేక అప్పు చేయాల్సి వస్తుంది. చిన్న రైతులలో చాలా మంది వారిని, వారి కుటుంబాన్ని పోషించుకోవడానికి అప్పుచేయడంతో పాటు వ్యవసాయ కూలీలుగా అదనపు పని చేయాల్సి ఉంటుంది.

ఉత్పత్తి కారకాలలో శ్రమ ప్రధాన కారకమైనందున, ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులు ఎక్కువ శ్రమను ఉపయోగించుకో గలిగితే బాగుంటుంది. దురదృష్టవశాత్తు ఇటువంటిది జరగ లేదు. వ్యవసాయంలో శ్రమను మితంగా ఉపయోగించుకుంటున్నారు. దాంతో శ్రామికులు అవకాశాలను వెతుక్కుంటూ పక్క గ్రామాలకు, పట్టణాలకు, నగరాలకు వలస వెళుతున్నారు. కొంతమంది కార్మికులు గ్రామంలో వ్యవసాయేతర పనులు చేపడుతున్నారు.

ప్రస్తుతం గ్రామాలలో వ్యవసాయేతర పనులు అంత ఎక్కువగా లేవు. భారతదేశంలోని గ్రామీణ ప్రాంతాలలో గల 100 మంది కార్మికులలో కేవలం 24 మంది మాత్రమే వ్యవసాయేతర పనుల్లో నిమగ్నమై ఉన్నారు. గ్రామాల్లో వివిధ రకాల వ్యవసాయేతర పనులు ఉన్నప్పటికీ (మనం కొన్ని ఉదాహరణలు మాత్రమే చూశాం) ఒక్కొక్క దానిలో ఉపాధి పొందేవారు చాలా తక్కువ.

భవిష్యత్తులో గ్రామాలలో ఎక్కువ వ్యవసాయేతర ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలు ఉండాలని ఎవరైనా కోరుకుంటారు. వ్యవసాయంలాగా కాకుండా వ్యవసాయేతర పనులకు చాలా తక్కువ భూమి కావాలి. కొంత పెట్టుబడి ఉన్నవాళ్లు వ్యవసాయేతర పనులు చేపట్టవచ్చు. ఎవరికైనా ఈ పెట్టుబడి (మూలధనం) ఎలా లభిస్తుంది? ఇందుకు తమ పొదుపు మొత్తాలను ఉపయోగించవచ్చు. అయితే తరచుగా దానికోసం అప్పు తీసుకోవలసి వస్తుంది. తక్కువ వడ్డీకి అప్పులు అందుబాటులో ఉండటం ముఖ్యం. అప్పుడు పొదుపు మొత్తాలు లేని వాళ్లు కూడా అప్పు తీసుకుని ఏదో ఒక వ్యవసాయేతర పనిని మొదలు పెట్టగలుగుతారు. వ్యవసాయేతర పనులు విస్తరించడానికి అత్యవసరమైన మరొక ముఖ్య విషయం ఏమిటంటే–ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువులు మరియు సేవలకి మార్కెట్(విపణి) కలిగి ఉండటం. పాలు, బెల్లం, గోధుమలు వంటి వాటికి చుట్టుపక్కల గ్రామాలు, పట్టణాలు, నగరాలు మార్కెట్‌లను కల్పించడం పాలంపూర్‌లో మనం చూశాం. మంచి రోడ్లు, రవాణా, టెలిఫోన్ సౌకర్యం లాంటివి మెరుగుపడటం ద్వారా ఎక్కువ గ్రామాలకు పట్టణాలు, నగరాలతో మంచి అనుసంధానం ఏర్పడి రానున్న సంవత్సరాలలో గ్రామాలలో వ్యవసాయేతర ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలు పెరిగే అవకాశం ఉంది.

AP SCERT

అభ్యాసాలు

1. భారతదేశంలోని ప్రతి గ్రామాన్ని ప్రతి పదేళ్లకు ఒకసారి జన గణనలో సర్వే చేస్తారు. కింద సూచించిన విధంగా కొన్ని వివరాలను పొందుపరుస్తారు. పాలంపూర్‌కి సంబంధించి సమాచారం ఆధారంగా కింది వివరాలను నింపండి.
   a. ఉనికి :
   b. గ్రామం మొత్తం విస్తీర్ణం :
   c. భూమి వినియోగం (హెక్టార్లలో) :

సాగులో ఉన్న భూమి		సాగుకు అందుబాటులో లేని భూమి (ఇళ్లు, రోడ్లు, కుంటలు, పశువుల మేత భూమి)
సాగునీటి కింద	సాగునీరు లేకుండా	
		26 హెక్టార్లు

d. సౌకర్యాలు

విద్య	
వైద్యం	
మార్కెట్(విపణి)	
విద్యుత్ సరఫరా	
ప్రసార సాధనాలు	
సమీప పట్టణం	

2. ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులకు పరిశ్రమలలో తయారైన ఎక్కువ ఉత్పాదకాలు అవసరం. దీనిని మీరు అంగీకరిస్తారా?
3. విద్యుత్ సౌకర్యాల విస్తరణ పాలంపూర్ రైతులకు ఎలా ఉపయోగపడింది?
4. నీటిపారుదల సౌకర్యం క్రింద గల భూమి విస్తీర్ణం పెంచడం ముఖ్యమా? ఎందుకు?
5. పాలంపూర్‌లో 450 కుటుంబాల మధ్య గల భూ పంపిణీని పట్టిక రూపంలో తెలియజేయండి?
6. పాలంపూర్‌లోని వ్యవసాయ కూలీలకు కనీస వేతనాల కంటే తక్కువ వేతనం ఎందుకు లభిస్తోంది?
7. మీ ప్రాంతంలోని ఇద్దరు శ్రామికులతో మాట్లాడండి. ఇందుకు వ్యవసాయ శ్రామికులను కానీ, భవన నిర్మాణంలో పనిచేసేవాళ్లను కానీ ఎంచుకోండి. వారు ఎంత వేతనం పొందుతున్నారు? వారు వేతనం నగదు రూపంలో పొందుతున్నారా లేదా వస్తు రూపంలోనా? వారికి క్రమ తప్పకుండా పని దొరుకుతుందా? వారు అప్పుల్లో ఉన్నారా?
8. ఒకే విస్తీర్ణం కలిగిన భూమి నుంచి ఉత్పత్తిని పెంచడానికి ఉన్న వివిధ పద్ధతులు ఏమిటి? కొన్ని ఉదాహరణలు ఉపయోగించి వివరించండి?
9. ఒక హెక్టారు భూమిని కలిగి ఉన్న రైతు యొక్క పనిని వివరించండి.
10. మధ్యతరగతి, పెద్ద రైతులు వ్యవసాయానికి అవసరమైన పెట్టుబడిని ఎలా పొందుతారు? చిన్న రైతులతో పోలిస్తే ఇది ఎలా భిన్నంగా ఉంది?
11. ఏ షరతుల మీద తేజ్‌పాల్ సింగ్ నుంచి సవిత అప్పు పొందింది? తక్కువ వడ్డీకి బ్యాంకుల నుంచి రుణం పొందగలిగితే సవిత పరిస్థితి భిన్నంగా ఉండేదా?
12. మీ ప్రాంతంలోని పెద్ద వాళ్లతో మాట్లాడి గత 30 సంవత్సరాలలో సాగునీటి విధానాలలోనూ, వ్యవసాయ ఉత్పత్తి పద్ధతులలోను వచ్చిన మార్పుల గురించి ఒక నివేదిక రాయండి.

AP SCERT

13. మీ ప్రాంతంలో జరుగుతున్న వ్యవసాయేతర ఉత్పత్తి కార్యకలాపాలు ఏమిటి? ఏదైనా ఒక కార్యక్రమాన్ని ఎంచుకుని ఒక చిన్న నివేదిక తయారు చేయండి.

14. గ్రామాల్లో వ్యవసాయేతర కార్యకలాపాలను మరింత ఎక్కువగా ప్రారంభించేందుకు ఏమి చేయాలి?

References

ETIENNE, GILBERT. 1985. *Rural Development in Asia: Meetings with Peasants*, Sage Publications, New Delhi.

ETIENNE, GILBERT. 1988. *Food and Poverty: India's Half Won Battle*, Sage Publications, New Delhi.

RAJ, K.N. 1991. 'Village India and its Political Economy' in C.T. Kurien (Edited) *Economy, Society and Development*, Sage Publications, New Delhi

THORNER, DANIEL AND ALICE THORNER. 1962. *Land and Labour in India*, Asia Publishing House, Bombay.

http://economictimes.indiatimes.com/news/policy/government-hikes-minimumwage-for-agriculture-labourer/articleshow/57408252.cms

AP SCERT

2
అధ్యాయం

ఒక వనరుగా ప్రజలు

పర్యావలోకనం

'ఒక వనరుగా ప్రజలు' అనే ఈ అధ్యాయం జనాభాను భారంగా కాక ఆర్థిక వ్యవస్థకు ఒక విలువైన వనరుగా వివరించే ప్రయత్నం చేస్తుంది. విద్య, శిక్షణ, వైద్య సంరక్షణ రూపంలో పెట్టుబడి పెట్టినప్పుడు జనాభా 'మానవ మూలధనం'గా మారుతుంది. వాస్తవానికి మానవ మూలధనమనేది వారిలో నిబిడీకృతమై ఉన్న నైపుణ్యము, ఉత్పాదక జ్ఞానముల నిక్షేపం.

'ఒక వనరుగా ప్రజలు' అని అనడం ఒక దేశంలోని శ్రామిక ప్రజలను వారిలో గల ఉత్పాదక సామర్థ్యాలు, నైపుణ్యాల పరంగా సూచించే ఒక విధానం. ఈ ఉత్పాదక అంశం వైపు నుండి జనాభాను పరిశీలించడమనేది స్థూల జాతీయోత్పత్తికి దోహదపడగల జనాభా యొక్క సామర్థ్యాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. ఇతర వనరుల మాదిరిగానే జనాభా కూడా ఒక వనరు – **'మానవ వనరు'.** ఆహారం, విద్య, ఆరోగ్య సౌకర్యాలను అందించడంలో సమస్యలు ఎదురవుతాయనే ప్రతికూల పార్శ్వాన్ని మాత్రమే మనం పరిగణనలోకి తీసుకున్నప్పుడు అధిక జనాభా యొక్క సానుకూల పార్శ్వాన్ని తరచుగా విస్మరిస్తాము. ఉన్న మానవ వనరులు విద్య, ఆరోగ్యం ద్వారా మరింతగా అభివృద్ధి చెందితే, దానిని మనం 'మానవ మూలధన నిర్మాణం' గా పిలుస్తాము. ఇది 'భౌతిక మూలధన నిర్మాణం' వలే దేశ ఉత్పాదక శక్తికి దోహదపడుతుంది.

మానవ మూలధనంలో పెట్టుబడి (విద్య, శిక్షణ, వైద్య సంరక్షణ ద్వారా) భౌతిక మూలధనంలో పెట్టుబడి వలెనే ఫలితాన్ని ఇస్తుంది. ఉన్నత విద్యావంతులైన లేదా మెరుగైన శిక్షణ పొందిన వ్యక్తులు, అదే విధంగా ఆరోగ్యవంతమైన వ్యక్తుల యొక్క అధిక ఉత్పాదకత వలన వచ్చే అధిక ఆదాయాల రూపంలో దీనిని ప్రత్యక్షంగా చూడవచ్చు.

అభివృద్ధి చెందిన ఉత్పత్తి సాధనాల (సాంకేతిక) రూపంలో ఉన్నతమైన జ్ఞానాన్ని ఉత్పాదకంగా వాడటం ద్వారా కొరతగా ఉన్న భూవనరుల ఉత్పాదకతను త్వరితగతిన ఎలా పెంచవచ్చు అనేదానికి భారతదేశ హరిత విప్లవం ఒక నాటకీయ ఉదాహరణ. వస్తువులు, పరిశ్రమలు మరియు యంత్రాల కంటే మానవ మూలధనం యొక్క ప్రాముఖ్యత ఒక ఉన్నత స్థానాన్ని ఎలా సంతరించుకొన్నదనే దానికి భారతదేశ సమాచార సాంకేతిక విప్లవం ఒక అద్భుతమైన ఉదాహరణ.

మూలం: ప్రణాళికా సంఘం, భారత ప్రభుత్వం.

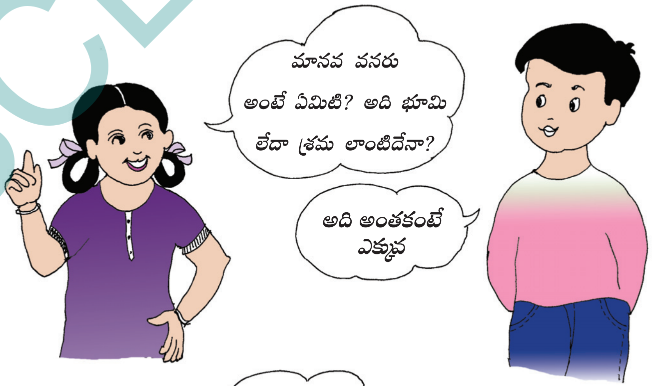

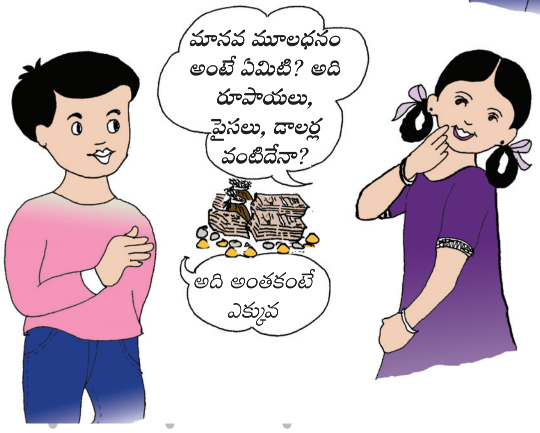

AP SCERT

చిత్రం 2.1

మనం చర్చిద్దాం:

- పై చిత్రాన్ని గమనించడం ద్వారా ఒక వైద్యుడు, ఉపాధ్యాయుడు, ఇంజనీరు మరియు దర్జీ ఆర్థిక వ్యవస్థకు ఏ విధంగా 'ఆస్తి' అవుతారో మీరు వివరించగలరా?

అధిక ఆదాయాల ద్వారా ఉన్నత విద్యావంతులు, ఆరోగ్యవంతులు లాభపడటమే గాదు, ఇతర పరోక్ష మార్గాల్లో సమాజం కూడా లాభపడుతుంది. ఎందుకంటే ఉన్నత విద్యావంతులు లేదా ఆరోగ్యవంతులైన జనాభా వలన కలిగే ప్రయోజనాలు ప్రత్యక్షంగా విద్యను పొందని వారికి లేదా ఆరోగ్య సంరక్షణ పొందని వారికి కూడా వ్యాపిస్తాయి. వాస్తవానికి, భూమి, భౌతిక మూలధనం వంటి ఇతర వనరుల కంటే మానవ మూలధనం ఒక విధంగా ఉన్నతమైనది: మానవులు భూమిని, మూలధనాన్ని ఉపయోగించుకోగలరు. కానీ భూమి, మూలధనం తమంతట తాముగా ఉపయోగపడలేవు!

భారతదేశంలో అనేక దశాబ్దాలుగా, అధిక జనాభాను 'ఆస్తి'గా కాకుండా భారంగా పరిగణిస్తున్నారు. అయితే అధిక జనాభా ఆర్థిక వ్యవస్థకు భారం కానవసరం లేదు. మానవ మూలధనంలో పెట్టుబడి పెట్టడం ద్వారా దీనిని ఉత్పాదక వనరుగా మార్చవచ్చు (ఉదాహరణకు వనరులను అందరికీ విద్య, ఆరోగ్యం అందించడం మీద, పారిశ్రామిక, వ్యవసాయ కార్మికులకు ఆధునిక సాంకేతిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించడంలో శిక్షణనివ్వడం మీద, ఉపయోగకరమైన శాస్త్రీయ పరిశోధనలు మొదలైన వాటి మీద వెచ్చించడం).

ఈ కింది రెండు వృత్తాంతాలు ప్రజలు మరింత ఉత్పాదక వనరుగా మారడానికి ఎలా ప్రయత్నించవచ్చో వివరిస్తాయి:

సకల్ కథ

సేమాపూర్ అనే ఊరిలో విలాస్, సకల్ అనే ఇద్దరు స్నేహితులు నివసించేవారు. సకల్‌కి పన్నెండేళ్ళు. అతని తల్లి షీలా ఇంటి పనులు చూసుకునేది. అతని తండ్రి బూటా చౌదరి పొలంలో పనిచేసేవాడు. సకల్ తన తల్లికి ఇంటి పనుల్లో సహాయం చేయడంతో పాటు తన తమ్ముడు జీతు, చెల్లెలు సీతులను కూడా చూసుకునేవాడు. అతని మేనమామ శ్యామ్ మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షలో ఉత్తీర్ణత సాధించాడు, కాని అతనికి ఉద్యోగం లేకపోవడంతో ఇంట్లో పనిలేకుండా కూర్చున్నాడు. బూటా, షీలాలు సకల్‌కి చదువు చెప్పించాలని ఆతృతగా ఉన్నారు. ఊళ్ళోని పాఠశాలలో చేరమని అతనిని బలవంతం చేయగా అతను వెంటనే దానిలో చేరాడు. అతను చదవడం ప్రారంభించి మాధ్యమికోన్నత పరీక్ష పూర్తి చేశాడు. అతను చదువు కొనసాగించేలా అతని తండ్రి ఒప్పించాడు. కంప్యూటర్ కోర్సులో వృత్తి విద్యను అభ్యసించడానికి సకల్ కోసం అతను కొంత అప్పు చేశాడు. సకల్‌కు మొదటి నుంచీ చదువుపై ఆసక్తి, ప్రతిభ ఉంది. గొప్ప శక్తితో, ఉత్సాహంతో అతను తన కోర్సును పూర్తి చేశాడు. కొంతకాలం తర్వాత ఓ ప్రైవేట్ కంపెనీలో అతను ఉద్యోగం పొందాడు. అతను ఓ కొత్త రకమైన సాఫ్ట్‌వేర్‌ను కూడా రూపొందించాడు. ఈ సాఫ్ట్‌వేర్ సంస్థ యొక్క అమ్మకాలను పెంచడానికి అతనికి సహాయపడింది. అతని సేవలను అతని యాజమాని గుర్తించి అతనికి పదోన్నతిని బహుమతిగా ఇచ్చాడు.

AP SCERT

చిత్రం 2.2 విలాస్, సకల్‌ల కథలు

విలాస్ కథ

సకల్ లాగానే పదకొండేళ్ల విలాస్ అనే బాలుడు కూడా అదే ఊరిలో నివసిస్తున్నాడు. విలాస్ తండ్రి మహేష్ ఒక మత్స్యకారుడు. అతనికి రెండేళ్ళ వయస్సు ఉన్నపుడు అతని తండ్రి చనిపోయాడు. కుటుంబాన్ని పోషించడానికి కావలసిన డబ్బు సంపాదించడానికి అతని తల్లి గీత చేపలు అమ్మేది. యజమాని చెరువు దగ్గర చేపలు కొని దగ్గరలోని మండీలో అమ్మేది. చేపలు అమ్మడం ద్వారా రోజుకు రూ. 150 మాత్రమే సంపాదించగలిగేది. విలాస్ కీళ్లనొప్పుల వ్యాధి బారిన పడ్డాడు. అతడిని వైద్యుడి దగ్గరకు తీసుకెళ్ళే స్థోమత అతని తల్లికి లేదు. అతను పాఠశాలకు కూడా వెళ్ళలేకపోయాడు. అతను చదువు పట్ల ఆసక్తి చూపలేదు. వంట చేయడంలో అతని తల్లికి సహాయం చేసేవాడు. అతని తమ్ముడు మోహన్‌ని చూసుకోనేవాడు. కొన్నాళ్ళకు అతని తల్లి అనారోగ్యం పాలయింది. ఆమెను చూసుకోడానికి ఎవరూ లేరు. వారికి సహాయాన్ని అందించడానికి (ఆ కుటుంబం)లో ఇంకెవరూ లేరు. చివరకు విలాస్ కూడా అదే ఊరిలో చేపలు అమ్ముకోవలసివచ్చింది. అతను కూడా తల్లి లాగే అతి తక్కువ ఆదాయం సంపాదించేవాడు.

మనం చర్చిద్దాం

- ఇద్దరు స్నేహితుల మధ్య మీరేవైనా తేడాలు గమనించారా? అవి ఏవి?

కృత్యం

మీ సమీపంలో ఒక గ్రామం లేదా ఒక మురికివాడ ప్రాంతాన్ని సందర్శించండి. విలాస్ లేదా సకల్ వంటి పరిస్థితిని ఎదుర్కొంటున్న మీ వయస్సు అబ్బాయి లేదా అమ్మాయి యొక్క 'కేస్-స్టడీ'ని రాయండి.

ఈ రెండు కేస్ స్టడీలలో సకల్ బడికి వెళ్లడం, విలాస్ వెళ్లకపోవడం మనం చూశాం. సకల్ శారీరకంగా బలంగా, ఆరోగ్యంగా ఉండేవాడు. అతనికి తరచుగా వైద్యుడిని కలవాల్సిన అవసరం ఉండేది కాదు. విలాస్ కీళ్లనొప్పుల రోగి. కానీ వైద్యుని వద్దకు వెళ్లే స్తోమత తనకు లేకపోయింది. సకల్ కంప్యూటర్ ప్రోగ్రామింగ్‌లో పట్టా పొందాడు. సకల్ ఒక ప్రైవేట్ సంస్థలో ఉద్యోగం సంపాదించగా, విలాస్ తన తల్లి చేసిన పనినే కొనసాగించాడు. అతని తల్లి లాగానే కుటుంబ పోషణ కోసం కొద్దిపాటి ఆదాయమే అతను సంపాదించాడు.

సకల్ విషయానికొస్తే, అనేక సంవత్సరాలు విద్య అతని శ్రమ యొక్క నాణ్యతని పెంచింది. ఇది అతని మొత్తం ఉత్పాదకతను పెంచింది. మొత్తం ఉత్పాదకత ఆర్థిక వ్యవస్థ వృద్ధికి తోడ్పడుతుంది. ఇది తిరిగి

AP SCERT

వేతనం రూపంలో గానీ, లేక ఎంచుకున్న ఇతర మార్గాలలో గానీ ఒక వ్యక్తికి తోడ్పడుతుంది. విలాస్ విషయానికొస్తే, అతని జీవిత తొలి భాగంలో ఎలాంటి విద్య లేదా ఆరోగ్య సంరక్షణ లేదు. తన తల్లిలాగే చేపలు అమ్ముతూ జీవితాన్ని గడిపాడు. అతని తల్లి లాగే నైపుణ్యం లేని కార్మికుడికి వచ్చే వేతనమే తీసుకోసాగాడు.

మానవ వనరులపై పెట్టుబడి (విద్య మరియు వైద్య సంరక్షణ ద్వారా) భవిష్యత్తులో అధిక రాబడిని ఇస్తుంది. జనాభాపై పెట్టే ఈ పెట్టుబడి భూమి మీద, మూలధనం మీద పెట్టేదానితో సమానం.

ఒక బిడ్డ కూడా తన విద్య, ఆరోగ్యంపై పెట్టిన పెట్టుబడులతో భవిష్యత్తులో అధిక ఆదాయాలు మరియు సమాజానికి ఎక్కువ తోడ్పాటునందించే రూపంలో ఎక్కువ ఫలితాలను అందించగలదు. విద్యావంతులైన తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లల చదువులపై ఎక్కువ పెట్టుబడి పెడుతున్నారు. ఇందుకు కారణం విద్య యొక్క ప్రాముఖ్యతను వారు స్వయంగా గ్రహించడమే. వారికి సరైన పోషకాహారం, పరిశుభ్రత గురించిన అవగాహన కూడా ఉంటోంది. తదనుగుణంగా తమ పిల్లల పాఠశాల విద్యావసరాల పట్ల, ఆరోగ్యావసరాల పట్ల వారు శ్రద్ధ వహిస్తున్నారు. ఈ విధంగా వీరి విషయంలో ఒక 'లాభదాయక వలయం'(virtuous cycle)ను ఏర్పరుస్తున్నారు. దీనికి విరుద్ధంగా, విద్యావంతులు కాని, పరిశుభ్రత పట్ల అవగాహన లేని ప్రతికూల వర్గాల తల్లిదండ్రులు ఒక 'నష్టదాయక వలయం' (vicious cycle)ను ఏర్పరచవచ్చు. తద్వారా వారి పిల్లలను వారి లాగే 'ప్రతికూల స్థితి' లోనే మిగల్చవచ్చు.

జపాన్ వంటి దేశాలు మానవ వనరులపై పెట్టుబడులు పెట్టాయి. ఆ దేశాలకు సహజ వనరులేవీ లేవు. అయినా అవి అభివృద్ధి చెందిన / సంపన్న దేశాలు. తమకు అవసరమైన సహజ వనరులను ఆ దేశాలు దిగుమతి చేసుకుంటాయి. అవి ఎలా ధనిక / అభివృద్ధి చెందిన దేశాలుగా మారాయి? ప్రజలపై, ముఖ్యంగా విద్య, ఆరోగ్య రంగాలలో అవి పెట్టుబడులు పెట్టాయి. ఈ ప్రజలు భూమి, మూలధనం వంటి ఇతర వనరులను సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకున్నారు. ప్రజల యొక్క ఈ సమర్థత మరియు సాంకేతికత వలన ఈ దేశాలు ధనిక/అభివృద్ధి చెందిన దేశాలుగా మారాయి.

పురుషులు, మహిళల ఆర్థిక కార్యకలాపాలు

విలాస్, సకల్‌ల మాదిరిగానే ప్రజలు వివిధ కార్యకలాపాలలో నిమగ్నమై ఉంటారు. విలాస్ చేపలు అమ్మడం, సకల్ ఒక సంస్థలో ఉద్యోగం పొందడం మనం చూశాం. వివిధ రకాల కార్యకలాపాలను మూడు ప్రధాన రంగాలుగా వర్గీకరించారు. అవి ప్రాథమిక, ద్వితీయ మరియు తృతీయ రంగాలు. ప్రాథమిక రంగంలో వ్యవసాయం, అడవులు, పశుపోషణ, చేపలు పట్టడం, కోళ్ల పెంపకం, గనుల తవ్వకం వంటి కార్యకలాపాలు ఉన్నాయి. ద్వితీయ రంగంలో నిర్మాణ/తయారీ కార్యకలాపాలు ఉన్నాయి. తృతీయ రంగంలో వాణిజ్యం, రవాణా, ప్రసారం, బ్యాంకింగ్, విద్య, ఆరోగ్యం, పర్యాటకం, సేవలు, భీమా మొదలైన అంశాలు ఉన్నాయి. ఈ రంగంలోని కార్యకలాపాలు వస్తువులు మరియు సేవలను ఉత్పత్తి చేస్తాయి. ఈ కార్యకలాపాలు జాతీయ ఆదాయానికి విలువను జోడిస్తాయి. ఈ కార్యకలాపాలను ఆర్థిక కార్యకలాపాలు అంటారు. ఆర్థిక కార్యకలాపాలు రెండు భాగాలను కలిగి ఉంటాయి. అవి – మార్కెట్ కార్యకలాపాలు, మార్కెటేతర కార్యకలాపాలు. మార్కెట్ కార్యకలాపాలను నిర్వహించే ఎవరికైనా పారితోషికం ఉంటుంది. అంటే ఇవి వేతనం కోసం లేదా లాభం కోసం చేసే పనులు. వీటిలో ప్రభుత్వ సేవలతో సహా వస్తువులు లేదా సేవల ఉత్పత్తి ఉంటుంది. మార్కెటేతర కార్యకలాపాలు స్వీయ వినియోగం కోసం చేసే ఉత్పత్తికి సంబంధించినవి.

చిత్రం 2.3 *చిత్రం ఆధారంగా ఈ కార్యకలాపాలను మూడు రంగాలుగా వర్గీకరించగలరా?*

AP SCERT

ఇవి ప్రాథమిక ఉత్పత్తుల వినియోగం, ప్రాసెస్ చేయడం మరియు ప్రభుత్వం తన సొంత వినియోగం కోసం నిర్మించుకున్న స్థిరాస్తుల ఉత్పత్తి కావచ్చు.

కృత్యం

మీ నివాస ప్రాంతానికి సమీపంలో ఉన్న గ్రామం లేదా కాలనీని సందర్శించండి. అక్కడి ప్రజలు చేపట్టిన వివిధ కార్యకలాపాలను నమోదు చేయండి.

ఇది సాధ్యం కాకపోతే, మీ పొరుగువారి వృత్తి ఏమిటో అడగండి. వారు చేసే పనిని ఈ మూడు రంగాలలో దేని కిందకి మీరు వర్గీకరిస్తారు?

ఈ కింది కార్యకలాపాలు ఆర్థిక కార్యకలాపాలా లేక ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలా?

విలాస్ గ్రామ మార్కెట్‌లో చేపలను విక్రయిస్తాడు.

విలాస్ తన కుటుంబం కోసం ఆహారం వండుతాడు.

సకల్ ప్రైవేట్ సంస్థలో పనిచేస్తాడు.

సకల్ తన తమ్ముడిని, చెల్లిని చూసుకుంటాడు.

చారిత్రక, సాంస్కృతిక కారణాల వల్ల కుటుంబాలలో స్త్రీ పురుషుల మధ్య శ్రమ విభజన ఉంది. మహిళలు సాధారణంగా ఇంటి పనులను చూసుకుంటారు, పురుషులు పొలాల్లో పని చేస్తారు. సకల్ తల్లి షీలా వంట చేస్తుంది, అంట్లు కడుగుతుంది, బట్టలు ఉతుకుతుంది, ఇల్లు శుభ్రం చేస్తుంది మరియు పిల్లలను చూసుకుంటుంది. సకల్ తండ్రి బూటా వ్యవసాయం చేస్తాడు. పండించిన ఉత్పత్తులను మార్కెట్లో అమ్మి కుటుంబం కోసం డబ్బు సంపాదిస్తాడు.

కుటుంబ పోషణ కోసం అందించిన సేవలకు షీలాకు వేతనమేమీ ఉండదు. బూటా డబ్బు సంపాదిస్తాడు. దానిని అతను కుటుంబం మీద ఖర్చు చేస్తాడు. కుటుంబంలో తామందించే సేవలకు మహిళలకు చెల్లింపులేమీ ఉండవు. మహిళలు చేసే ఇంటి పనికి జాతీయాదాయంలో గుర్తింపు లేదు.

విలాస్ తల్లి గీత చేపలు అమ్మి ఆదాయం పొందేది. ఈ విధంగా మహిళలు శ్రామిక మార్కెట్ లోనికి ప్రవేశించినప్పుడు వారు చేసిన పనికి చెల్లింపులు ఉంటాయి. వారితో పాటు పని చేసే పురుషుల మాదిరిగానే వారి సంపాదనను కూడా విద్య, నైపుణ్యాల ఆధారంగా నిర్ణయిస్తారు.

విద్య అనేది వ్యక్తి తన ముందు అందుబాటులో ఉన్న ఆర్థిక అవకాశాలను బాగా ఉపయోగించుకోవడానికి సహాయపడుతుంది. విద్య, నైపుణ్యం అనేవి మార్కెట్‌లోని ఏ వ్యక్తి యొక్క సంపాదననైనా నిర్ణయించే ప్రధాన కారకాలు. అధికశాతం స్త్రీలు స్వల్ప విద్యను, తక్కువ నైపుణ్య నిర్మాణాలను కలిగి ఉన్నారు. పురుషులతో పోలిస్తే మహిళలకు తక్కువ వేతనం చెల్లిస్తున్నారు. చాలా మంది మహిళలు ఉద్యోగ భద్రత లేని చోట పనిచేస్తున్నారు. చట్టపరమైన రక్షణకు సంబంధించిన వివిధ కార్యకలాపాలు అంతంత మాత్రమే. ఈ రంగంలో ఉపాధి క్రమ రహితం, తక్కువ ఆదాయ లక్షణాలను కలిగి ఉంటుంది. ప్రసూతి సెలవులు, పిల్లల సంరక్షణ, ఇతర సామాజిక భద్రతా వ్యవస్థల వంటి ప్రాథమిక సౌకర్యాలు ఈ రంగంలో ఉండవు. అయితే, ఉన్నత విద్య, నైపుణ్యం కలిగిన స్త్రీలు పురుషులతో సమానంగా వేతనాలను పొందుతున్నారు. సంఘటిత రంగంలోని బోధన, వైద్య వృత్తులు వారిని ఎక్కువగా ఆకర్షిస్తున్నాయి. కొంతమంది మహిళలు పరిపాలన లోకి, ఉన్నత స్థాయి శాస్త్రీయ, సాంకేతిక నైపుణ్యాలు అవసరమయ్యే ఉద్యోగాలతో సహా ఇతర సేవలలోకి ప్రవేశించారు.

మీ సోదరిని లేదా క్లాస్‌మేట్‌ని తను దేనిని వృత్తిగా చేపట్టదలుచుకుంటున్నదో అడగండి.

జనాభా నాణ్యత

జనాభా నాణ్యత అనేది అక్షరాస్యతారేటు మీద, ఆయుః ప్రమాణం చేత వ్యక్తమయ్యే వ్యక్తి ఆరోగ్యం మీద, దేశ ప్రజలు గడించిన నైపుణ్యాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. జనాభా నాణ్యత అంతిమంగా దేశ వృద్ధి రేటును నిర్ణయిస్తుంది. అక్షరాస్యులైన, ఆరోగ్యకరమైన జనాభాను ఒక 'ఆస్తి'గా చెప్పవచ్చు.

విద్య

సకల్ తన జీవిత ప్రారంభ సంవత్సరాల్లో పొందిన విద్య తర్వాతి సంవత్సరాల్లో అతనికి మంచి ఉద్యోగం, వేతనం రూపంలో ఫలాలను అందించింది. సకల్ వృద్ధికి విద్య ఒక ముఖ్యమైన ఉత్పాదకంగా పనిచేయడం మనం చూశాము. ఇది అతనికి కొత్త ప్రపంచాన్ని పరిచయం చేసింది. కొత్త ఆకాంక్షలను కల్పించింది. జీవిత విలువలను మెరుగు పరిచింది. ఒక్క సకల్‌కే కాదు, మొత్తం సమాజాభివృద్ధికీ విద్య తోడ్పడుతుంది. ఇది

AP SCERT

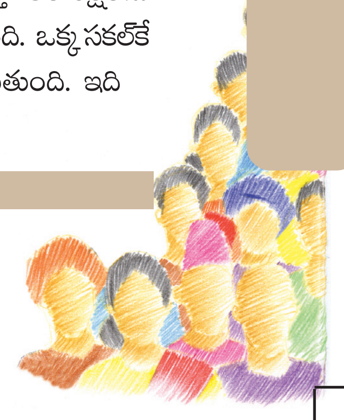

చిత్రం 2.4 పాఠశాల పిల్లలు

...మానవుడొక సానుకూల సంపద. అమూల్యమైన జాతీయ వనరు. ఇతనిని ఆదరించడం, పెంపొందించడం అవసరం. ఇతనిని చైతన్యంతో నింపి మృదువుగా, జాగ్రత్తగా అభివృద్ధి చేయాలి. ప్రతి వ్యక్తి యొక్క ఎదుగుదల వివిధ స్థాయిల సమస్యలతో, అవసరాలతో కూడి ఉంటుంది. ...ఈ సంక్లిష్టమైన, గతిశీలకమైన వృద్ధి ప్రక్రియలో విద్య యొక్క ప్రోత్సాహకర పాత్రను చాలా జాగ్రత్తగా రచించి, అత్యంత సున్నితంగా అమలు చేయాల్సిన అవసరం ఉంది.

ఆధారం: జాతీయ విద్యావిధానం, 1986.

జాతీయ ఆదాయాన్ని, సాంస్కృతిక సంపదను, పాలనా సామర్థ్యాన్ని పెంపొందిస్తుంది.

గ్రాఫ్ 2.1: స్వాతంత్ర్యానంతర భారతదేశంలో అక్షరాస్యతా శాతాల ధోరణులు

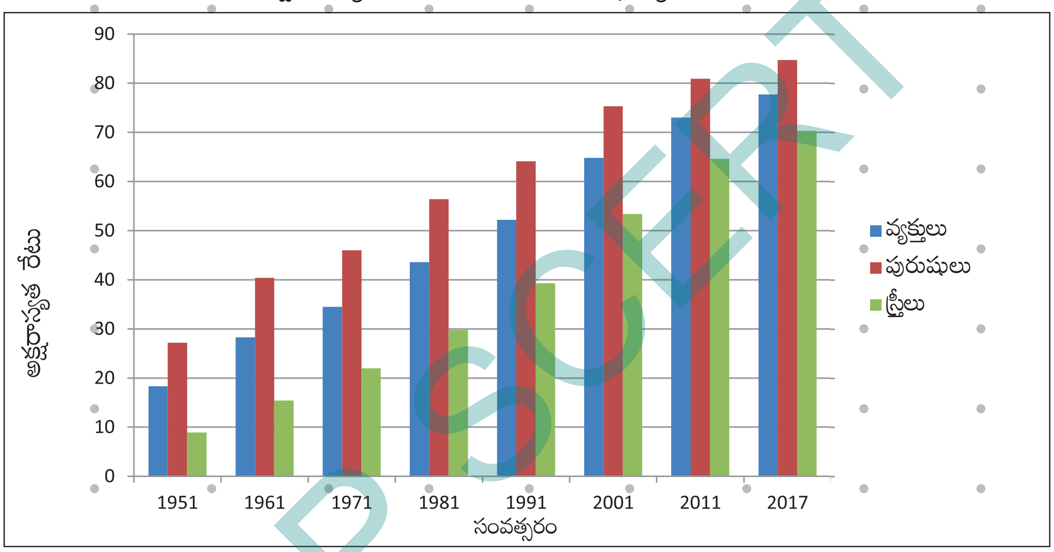

మూలం: Census of India, Office of Registrar General, India (mospi.gov.in)

బాలికలకు ప్రత్యేక ప్రాధాన్యతనిస్తూ ప్రాథమిక విద్యలో సార్వత్రిక అందుబాటు, నిలుపుదల, నాణ్యతలను అందించే ఏర్పాటు ఉంది. ప్రతి జిల్లాలో నవోదయ విద్యాలయ వంటి పాఠశాలలను వేగవంతంగా స్థాపించే ఏర్పాటు కూడా ఉంది. ఎక్కువ మంది ఉన్నత పాఠశాల విద్యార్థులకు వృత్తి పరమైన జ్ఞానం, నైపుణ్యాలు అందించడానికి వృత్తి విద్యా కోర్సులను అభివృద్ధి చేశారు. విద్యపై ప్రణాళికా వ్యయం మొదటి ప్రణాళికలో రూ. 151 కోట్లు ఉండగా 2020-21 నాటికి రూ.99,300 కోట్లకు పెరిగింది. స్థూల జాతీయోత్పత్తిలో విద్యపై వ్యయ శాతం 1951-52లో 0.64% ఉండగా అది 2019-20 (B.E.)లో 3.1%కి పెరిగింది. గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా ఇది దాదాపు 3%తో స్థిరంగా ఉంది.

మనం చర్చిద్దాం

గ్రాఫ్‌ను అధ్యయనం చేసి, ఈ క్రింది ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇవ్వండి:

1. 1951 నుండి జనాభా యొక్క అక్షరాస్యత శాతాలు పెరిగాయా?
2. భారతదేశంలో అత్యధిక అక్షరాస్యత రేటు ఏ సంవత్సరంలో ఉంది?
3. భారతదేశంలో అక్షరాస్యత రేటు పురుషులలో ఎందుకు ఎక్కువగా ఉంది?
4. పురుషుల కంటే స్త్రీలు తక్కువ విద్యావంతులుగా ఎందుకు ఉన్నారు?
5. భారతదేశంలో అక్షరాస్యత రేటును మీరెలా లెక్కిస్తారు?
6. 2025లో భారతదేశ అక్షరాస్యత రేటు గురించి మీ అంచనా ఏమిటి?

AP SCERT

కృత్యం

మీ పాఠశాలలో లేదా మీ పొరుగున ఉన్న కో-ఎడ్ పాఠశాలలో చదువుతున్న బాలురు, బాలికల సంఖ్యను లెక్కించండి.

తరగతి గదిలో చదువుతున్న బాలురు, బాలికల సమాచార వివరాలను ఇవ్వమని పాఠశాల నిర్వాహకుని కోరండి. తేడా ఏదైనా ఉంటే అధ్యయనం చేయండి. అందుకు గల కారణాలను తరగతి గదిలో వివరించండి.

కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు, రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా యొక్క బడ్జెట్ పత్రాలలో పేర్కొన్న బడ్జెట్ అంచనా ప్రకారం, స్థూల జాతీయోత్పత్తిలో విద్యపై వ్యయ శాతం 2020-21 నాటికి 2.8%కి తగ్గింది (B.E.) అక్షరాస్యత శాతాలు 1951నాటి 18% నుండి 2018లో 85%కి పెరిగాయి. అక్షరాస్యత అనేది కేవలం ఒక హక్కు మాత్రమే కాదు. పౌరులు సక్రమంగా తమ విధులను నిర్వర్తించాలన్నా, తమ హక్కులను అనుభవించాలన్నా కూడా అది అవసరం. అయినప్పటికీ, జనాభాలోని వివిధ వర్గాల మధ్య దీనిలో భారీ వ్యత్యాసం కనపడుతుంది. స్త్రీల కంటే పురుషులలో అక్షరాస్యత దాదాపు 16.1% ఎక్కువగా ఉంది. గ్రామీణ ప్రాంతాలతో పోలిస్తే పట్టణ ప్రాంతాల్లో 14.2% ఎక్కువగా ఉంది. 2011 జనాభా లెక్కల ప్రకారం అక్షరాస్యత శాతాలు కేరళలో 94% నుండి బీహార్‌లో 62% వరకు వేరువేరుగా ఉన్నాయి. ప్రాథమిక పాఠశాలలు (I-V) 2019-20 నాటికి 7,78,842 లక్షలకు విస్తరించాయి.

దురదృష్టవశాత్తూ పాఠశాలల యొక్క ఈ భారీ విస్తరణ పాఠశాల విద్యలోని నాణ్యతా లేమి, అధిక డ్రాపౌట్ రేట్ల కారణంగా నీరుగారిపోతున్నది. "2010 నాటికి 6-14 సంవత్సరాల మధ్య వయస్సు గల పిల్లలందరికీ ప్రాథమిక విద్యను అందించే వైపుగా సర్వ శిక్షా అభియాన్‌ను ప్రారంభించడం ఒక ముఖ్యమైన అడుగు. ...ఇది రాష్ట్రాలు, స్థానిక ప్రభుత్వాలతో పాటు సామాజిక భాగస్వామ్యంతో ప్రాథమిక విద్య యొక్క సార్వత్రికీకరణ లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం అమలు చేసే ఒక కాలపరిమితితో కూడిన కార్యక్రమం." దీనితో పాటు, ప్రాథమిక విద్యలో నమోదును పెంచడానికి అనుసంధాన (బ్రిడ్జ్) కోర్సులు, 'తిరిగి బడికి' (బ్యాక్‌టు స్కూల్) క్యాంపులను ప్రారంభించారు. పిల్లల హాజరును, నిలుపుదలను ప్రోత్సహించడానికి, వారి పోషకాహార స్థితిని మెరుగుపరచడానికి మధ్యాహ్న భోజన పథకంను అమలు చేస్తున్నారు. ఈ విధానాలు భారతదేశంలోని అక్షరాస్యులైన జనాభాను పెంచగలుగుతాయి.

18 నుండి 23 సంవత్సరాల వయస్సులోని వారి యొక్క ఉన్నత విద్యలోని **స్థూల నమోదు నిష్పత్తి** 2019-20లో (GER) 27%గా ఉంది. ఇది దాదాపుగా ప్రపంచ సగటుకు సమానం. ఈ వ్యూహం ఉన్నత విద్యను ఎక్కువ మందికి అందుబాటులోకి తీసుకురావడంపైన, గుణాత్మకంగా తీర్చిదిద్దడంపైన దృష్టి పెడుతుంది. అలాగే ఉన్నత విద్యను రాష్ట్ర అవసరాలకు అనుగుణంగా మార్చుకొని అమలుచేయడానికి వృత్తిపరం చేయడానికి, సమాచార-సాంకేతిక విజ్ఞానాన్ని ఉన్నత విద్యలో విస్తృతంగా వాడుకోవడం పైన కూడా దృష్టి కేంద్రీకరిస్తుంది. దీనితో పాటు దూర విద్య పైన, నియత, అనియత విద్యలను, దూర మరియు సమాచార-సాంకేతిక విద్యా సంస్థలను సమన్వయం చేయడం పైన దృష్టి సారిస్తుంది.

పట్టిక 2.1: ఉన్నత విద్యా సంస్థల సంఖ్య, నమోదు మరియు బోధనా సిబ్బంది

సంవత్సరం	కళాశాలల సంఖ్య	విశ్వవిద్యాలయాల సంఖ్య	విద్యార్థులు	కళాశాలలు, విశ్వవిద్యాలయాలలోని ఉపాధ్యాయులు
1950–51	750	30	2,63,000	24,000
1990–91	7,346	177	49,25,000	2,72,000
1998–99	11,089	238	74,17,000	3,42,000
2010–11	33,023	523	186,70,050	8,16,966
2012–13	37,204	628	223,02,938	9,25,396
2014–15	40,760	711	265,85,437	12,61,350
2015–16	41,435	753	284,84,741	14,38,000
2016–17	42,338	795	294,27,158*	14,70,190*
2017–18	41,012	851	366,42,378	12,84,957
2018–19	39,931	993	37,399,388	14,16,299
2019–20	44,374	1,236	38,275,207	12,07,204
2020 - 21	46,007	1,074(as on 2023)	39,434,256*	1,482,890

మూలం: UGC Annual Report 2019–20 and Selected Educational Statistics, Ministry of HRD. www.ugc.ac.in_Annual Report.2021–22.pdf

* *Provisional Data from All India Survey on Higher Education, 2017–18, 2018–19.*

** Enrolment estimated simple average increase during the last five year.*

కొన్ని ప్రత్యేక విభాగాలలో విశేషంగా కృషి చేసే ఉన్నత విద్యా సంస్థల, విశ్వవిద్యాలయాల సంఖ్య గత 60 సంవత్సరాలలో విశేషంగా పెరుగుతూ ఉంది. 1951 నుండి 2019-20 వరకు కళాశాలలు, విశ్వవిద్యాలయాల సంఖ్యలోను, విద్యార్థుల నమోదు, ఉపాధ్యాయుల నియామకాల సంఖ్యలోను వచ్చిన పెరుగుదలను గమనించడానికి పట్టిక 2.1 ను మనం పరిశీలిద్దాం.

మనం చర్చిద్దాం

తరగతి గదిలో పట్టికను చర్చించి క్రింది ప్రశ్నలకు సమాధానమివ్వండి.

1. కళాశాలల సంఖ్య లోని పెరుగుదల పెరుగుతున్న విద్యార్థుల సంఖ్యకు ప్రవేశం కల్పించడానికి సరిపోతుందా?
2. మనకు మరిన్ని విశ్వవిద్యాలయాలు ఉండాలని మీరు అనుకుంటున్నారా?
3. 2015-16 సంవత్సరంలో ఉపాధ్యాయులలో మీరు గమనించిన పెరుగుదల ఏమిటి?
4. భవిష్యత్తులో కళాశాలలు, విశ్వవిద్యాలయాల గురించి మీ అభిప్రాయం ఏమిటి?

ఆరోగ్యం

సంస్థలు గరిష్ఠ లాభాల కోసం ప్రయత్నిస్తాయి: ఆరోగ్యవంతమైన కార్మికుల వలె సమర్థవంతంగా పని చేయలేని అనారోగ్యకరమైన వ్యక్తులను నియమించుకోవడానికి ఏదైనా సంస్థ ఇష్టపడుతుందని మీరు భావిస్తున్నారా?

ఒక వ్యక్తి ఆరోగ్యం అనేది అతనికి / ఆమెకు గల స్వాభావిక శక్తిని, అనారోగ్యంతో పోరాడే సామర్థ్యాన్ని తెలుసుకోవడానికి తనకు సహాయపడుతుంది.

చిత్రం 2.5 ఆరోగ్య పరీక్షల కోసం వరుసలో నిలబడి ఉన్న పిల్లలు

అతను/ఆమె (ఆరోగ్యం సరిగా లేకపోతే) సంస్థ యొక్క మొత్తం పెరుగుదలకు తన వంతు పూర్తి ఉత్పాదకతను అందించలేరు. నిజానికి ఒక వ్యక్తి క్షేమంగా ఉన్నాడని గ్రహించేందుకు అతని ఆరోగ్యమనేది కీలకమైన ఆధారం. ఈకారణంగానే, ప్రజల ఆరోగ్య స్థితిని మెరుగుపరచడం దేశ ప్రాధాన్యతగా మారింది. మన జాతీయ విధానం కూడా వెనుకబడిన వర్గాలకు చెందిన జనాభాపై ప్రత్యేక దృష్టిని సారిస్తూ ఆరోగ్య సంరక్షణ, కుటుంబ సంక్షేమం, పోషకాహార సేవల అందుబాటును మెరుగుపరచడాన్ని తన లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. భారతదేశం గత ఐదు దశాబ్దాలుగా, ఆరోగ్య రంగంలో పెద్దఎత్తున మౌలిక సౌకర్యాలను కల్పించింది. ప్రభుత్వ రంగంలోనూ, అదే విధంగా ప్రైవేటు రంగంలోనూ ప్రాథమిక, ద్వితీయ తృతీయ రంగాలకు అవసరమైన మానవ వనరులను కూడా అభివృద్ధి చేసింది.

ఈ చర్యలు, 2016 నాటికి సగటు ఆయుర్దాయాన్ని 69.4 సంవత్సరాలకు పైగా పెంచాయి. 1951లో 147 గా ఉన్న *శిశు మరణాల రేటు (IMR) 2020 నాటికి 36కి తగ్గింది. అదే వ్యవధిలో **స్థూల జనన రేటు(crude birth rate) 20.0 (2018)కి, ***మరణాల రేటు 6.2 (2018)కి తగ్గాయి. ఆయుర్దాయంలో పెరుగుదల, పిల్లల సంరక్షణలో మెరుగుదల భవిష్యత్తులో దేశ పురోగతిని అంచనా వేయడానికి ఉపయోగపడతాయి. ఆయుర్దాయంలో పెరుగుదల ఆత్మవిశ్వాసంతో కూడిన మంచి నాణ్యత కలిగిన జీవితానికి సూచిక. పిల్లలను 'వ్యాధి సంక్రమణ' బారి నుండి రక్షించడం, తల్లీ బిడ్డలకు పోషకాహారాన్ని అందించడం, శిశు సంరక్షణకు హామీ ఇవ్వడం అనేవి 'శిశు మరణాల తగ్గుదల'లో ఇమిడి ఉంటాయి.

మూలం: National Health Profile, 2021, 2022 Human Development Report, UNDP mohfw.gov.in (office of Registrar General & Census Commission, India MoHA (accessed on 29.09.2021, 6.02.2024)

మనం చర్చిద్దాం

పట్టిక 2.2ని అధ్యయనం చేసి క్రింది ప్రశ్నలకు సమాధానం ఇవ్వండి.

1. 1951 నుండి 2020 వరకు డిస్పెన్సరీలలో పెరుగుదల ఎంత శాతం ఉంది?
2. 1951 నుండి 2020 వరకు వైద్యులు, నర్సింగ్ సిబ్బంది ఎంత శాతం పెరిగారు?

* శిశు మరణాల రేటు అనగా ఒక సంవత్సరం కంటే తక్కువ వయస్సులో మరణించే పిల్లల శాతం.

** జననాల రేటు అనేది ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో ప్రతి 1,000 మంది జనాభాకు జన్మించిన శిశువుల సంఖ్య.

*** మరణాల రేటు అనేది ఒక నిర్దిష్ట కాలంలో ప్రతి 1,000 మంది వ్యక్తులలో మరణించే వారి సంఖ్య.

AP SCERT

పట్టిక 2.2: ఆయా సంవత్సరాలలో మౌలిక ఆరోగ్య సదుపాయాలు

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2021
H	182,709	184,359	185,933	187,505	189,784	1,78,548	1,94,349
డిస్పెన్సరీలు, ఆసుపత్రులు	29,715	29,957	30,044	31,641	31,733	31,986 (ఆయుష్ యాజమాన్యం కింద)	36,068 (ఆయుష్ యాజమాన్యం కింద)
పడకలు (ప్రభుత్వం)	675,779	754,724	6,34,879	710,761	713,986	818,396	849,206
నమోదైన అల్లోపతి వైద్యులు	41,070	43,929	48,076	48,747	56,417	63,809	–
నర్సులు (ANM+RN& RM+LHV)	2,621,981	2,639,229	2,778,248	2,878,182	2,966,375	1,201,393 (2020)	3,514,373

సంక్షిప్తీకరణలు: SC: సబ్ సెంటర్, PHC: ప్రైమరీ హెల్త్ సెంటర్(ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రం), CHC: కమ్యూనిటీ హెల్త్ సెంటర్ (సామాజిక ఆరోగ్య కేంద్రం), ANM: ఆగ్జిలరీ నర్స్ హైడ్రెడ్స్, RN&RM: రిజిస్టరైన నర్సులు & రిజిస్టరైన మంత్రసానులు, LHV: లేడీ హెల్త్ విజిటర్స్ (మహిళా ఆరోగ్య సందర్శకులు)

మూలం: National Health Policy, 2016, 2017, 2018, 2020, 2022 Central Bureau of Health Intelligence, Ministry of Health and Family Welfare.

3. డాక్టర్లు, నర్సుల సంఖ్యలోని పెరుగుదల భారతదేశానికి సరిపోతుందని మీరు భావిస్తున్నారా? లేకుంటే, ఎందుకో తెలపండి.
4. ఆసుపత్రిలో ఏ ఇతర సౌకర్యాలను కల్పించాలని మీరనుకుంటున్నారు?
5. మీరు సందర్శించిన ఆసుపత్రి గురించి చర్చించండి.
6. ఈ పట్టికను ఉపయోగించి మీరు ఒక గ్రాఫ్ గీయగలరా?

భారతదేశంలో ఈ కనీస సౌకర్యాలు కూడా లేని ప్రాంతాలు చాలా ఉన్నాయి. దేశంలో కేవలం 542 వైద్య కళాశాలలు, 313 దంత వైద్య కళాశాలలు ఉన్నాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర, తమిళనాడు లాంటి నాలుగు రాష్ట్రాలు మాత్రమే అధిక సంఖ్యలో వైద్య కళాశాలలను కలిగి ఉన్నాయి

కృత్యం:

మీ సమీపంలోని ప్రభుత్వ లేదా ప్రైవేటు ఆసుపత్రిని సందర్శించి క్రింది వివరాలను నమోదు చేయండి.

మీరు సందర్శించిన ఆసుపత్రిలో ఎన్ని పడకలు ఉన్నాయి?

ఆ ఆసుపత్రిలో ఎంత మంది వైద్యులు ఉన్నారు?

ఎంత మంది నర్సులు పనిచేస్తున్నారు?

వీటితోపాటు, కింది అదనపు సమాచారాన్ని కూడా సేకరించడానికి ప్రయత్నించండి:

మీ ప్రాంతంలో ఎన్ని ఆసుపత్రులు ఉన్నాయి?

మీ ప్రాంతంలో ఎన్ని డిస్పెన్సరీలు ఉన్నాయి?

నిరుద్యోగం

సకల్ తల్లి షీలా ఇంటి పనులు చేసుకునేది, పిల్లలను చూసుకునేది, పొలంలో తన భర్త బూటాకు సహాయం చేసేది. సకల్ సోదరుడు జీతూ, సోదరి సీతాలు తమ సమయాన్ని ఆడుతూ పాడుతూ గడిపేవారు. మీరు షీలాను, లేదా జీతూను, లేదా సీతూను నిరుద్యోగులని అనగలరా? అనలేకపోతే, ఎందుకు?

అప్పుడున్న వేతనాలతో పనిచేయడానికి ప్రజలు సిద్ధంగా ఉన్నప్పటికీ ఉద్యోగాలు దొరకపోతే నిరుద్యోగం ఉన్నట్లుగా చెప్పవచ్చు. షీలా తన ఇంటిని దాటి బయట పని చేయడానికి ఆసక్తిని చూపలేదు.

AP SCERT

జీతూ, సీతూలు చాలా చిన్న వాళ్ళు గనుక వారిని 'పని చేసే వయసులో ఉన్న జనాభా' కింద లెక్కించలేము. జీతూ, సీతూ/షీలాలను నిరుద్యోగులుగా లెక్కించలేము. 15 – 59 సంవత్సరాల వయసు గల వారిని 'పని చేసే వయసు గల జనాభా' అంటారు. సకల్ సోదరుడు, సోదరి ఈ వయో సమూహంలో లేరు కాబట్టి వారిని నిరుద్యోగులని అనలేము. సకల్ తల్లి షీలా కుటుంబం కోసం పనిచేస్తోంది. ఆమె వేతనం కోసం ఇంటి బయట పని చేయడానికి ఇష్టపడటంలేదు. ఆమెను కూడా నిరుద్యోగి అని అనలేము. సకల్ తాతలను కూడా (వారిని కథలో పేర్కొనలేకపోయినప్పటికీ) నిరుద్యోగులని పిలవలేము.

భారతదేశంలో గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాల్లో నిరుద్యోగం ఉంది. అయితే, ఈ నిరుద్యోగ స్వభావం గ్రామీణ, పట్టణ ప్రాంతాల్లో భిన్నంగా ఉంది. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో **కాలానుగుణ, ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం** ఉంది. పట్టణ ప్రాంతాల్లో ఎక్కువగా విద్యావంతులలో నిరుద్యోగం ఉంది.

సంవత్సరంలో కొన్ని నెలల సమయంలో ప్రజలు ఉద్యోగాలు/పనులను పొందలేకపోతే **కాలానుగుణ నిరుద్యోగం** ఏర్పడుతుంది. వ్యవసాయంపై ఆధారపడిన ప్రజలు సాధారణంగా ఇటువంటి సమస్యను ఎదుర్కొంటారు. విత్తడం, కోయడం, కలుపు తీయడం, నూర్పిడి చేయడం వంటి పనులు జరిగే తీరికలేని కాలాలు ఉంటాయి. కొన్ని నెలలు వ్యవసాయంపై ఆధారపడిన ప్రజలకు ఎక్కువ పని కల్పించవు.

ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం విషయంలో ప్రజలు ఉపాధి పొందినట్లు కనిపిస్తారు. వారికి పని దొరికే వ్యవసాయ భూములు ఉంటాయి. ఇది సాధారణంగా వ్యవసాయ పనిలో నిమగ్నమైన కుటుంబ సభ్యులలో జరుగుతుంది. ఐదుగురి సేవలు అవసమైన ఒక పనిలో ఎనిమిది మంది నిమగ్నమై ఉంటారు. అంటే ముగ్గురు వ్యక్తులు అదనంగా ఉంటారు. ఈ ముగ్గురు వ్యక్తులు కూడా మిగతా వారి మాదిరిగానే అదే వ్యవసాయ భూమిలో పనిచేస్తుంటారు. ఈ ముగ్గురు అదనపు వ్యక్తుల సహకారం వల్ల ఆ ఐదుగురు ఉత్పత్తి చేసిన దానికి అదనంగా కలిసేది ఏమీ ఉండదు. ఒకవేళ ఆ ముగ్గురు వ్యక్తులను తొలగించినా పొలం ఉత్పాదకత తగ్గదు. ఆ పొలానికి ఐదుగురు వ్యక్తుల సేవలే అవసరం. అదనంగా ఉన్న ముగ్గురు వ్యక్తులను ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగులుగా చెప్పవచ్చు.

పట్టణ ప్రాంతాల విషయంలో విద్యావంతులలో నిరుద్యోగం ఒక సాధారణ విషయంగా మారింది. మెట్రిక్యులేషన్, గ్రాడ్యుయేషన్, పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేషన్ డిగ్రీలు చదివిన చాలా మంది యువతకు ఉద్యోగాలు దొరకడం లేదు. మెట్రిక్యులేట్స్‌లో కంటే గ్రాడ్యుయేట్లు, పోస్ట్–గ్రాడ్యుయేట్లలో నిరుద్యోగం వేగంగా పెరుగిందని ఒక అధ్యయనంలో తేలింది. శ్రామికశక్తి విషయంలో ఒక వైరుధ్యంతో కూడిన సన్నివేశం కనిపిస్తుంది. కొన్ని చోట్ల అదనపు శ్రామికులు ఉండగా, ఇంకొన్ని చోట్ల శ్రామికుల కొరత కనిపిస్తుంది. ఒకవైపు సాంకేతికంగా అర్హత కలిగిన వ్యక్తుల్లో నిరుద్యోగం ఉంది, మరొకవైపు ఆర్థిక వృద్ధికి అవసరమైన సాంకేతిక నైపుణ్యాల కొరత ఉంది.

నిరుద్యోగం శ్రామిక శక్తి వనరుల వృథాకు దారితీస్తుంది. ఆర్థిక వ్యవస్థకు ఆస్తిగా ఉండాల్సిన ప్రజలు భారంగా మారతారు. యువతలో నిస్సహాయత, నైరాశ్యం నెలకొంటాయి. ప్రజల వద్ద కుటుంబ పోషణకు సరిపడే డబ్బు ఉండదు. పని చేయడానికి సిద్ధంగా ఉండి, లాభదాయకమైన ఉపాధిని పొందలేని విద్యావంతుల అసమర్థత గొప్ప 'సామాజిక వృథా'ను సూచిస్తుంది.

నిరుద్యోగం ఆర్థిక భారాన్ని పెంచుతుంది. శ్రామిక జనాభాపై నిరుద్యోగులు ఆధారపడటం పెరుగుతుంది. వ్యక్తిగత, సామాజిక స్థాయిలలో జీవన నాణ్యత ప్రతికూలంగా ప్రభావితమవుతుంది. ఒక కుటుంబం కనీస జీవనాధార స్థాయిలో జీవించవలసి వచ్చినప్పుడు సాధారణంగా దాని ఆరోగ్య స్థితి క్షీణిస్తుంది, పాఠశాల వ్యవస్థ నుండి ఉపసంహరణ పెరుగుతుంది.

అందువల్ల, ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క మొత్తం వృద్ధిపై నిరుద్యోగం హానికరమైన ప్రభావాన్ని చూపుతుంది. నిరుద్యోగంలో పెరుగుదల దెబ్బతిన్న ఆర్థిక వ్యవస్థను సూచిస్తుంది. ఇది లాభదాయకంగా ఉపయోగించదగిన వనరులను కూడా వృథా చేస్తుంది. ప్రజలను ఒక వనరుగా ఉపయోగించుకోలేకపోతే, అది సహజంగా ఆర్థిక వ్యవస్థకు భారంగా కనిపిస్తుంది.

భారతదేశం విషయానికొస్తే, గణాంకపరంగా, నిరుద్యోగిత రేటు తక్కువగా ఉంది. తక్కువ ఆదాయం, ఉత్పాదకతలకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న పెద్ద సంఖ్యలోని ప్రజలను ఉద్యోగులుగానే పరిగణిస్తున్నారు. వారు ఏడాది పొడవునా పనిచేస్తున్నట్లే కనిపిస్తారు. కానీ వారి సామర్థ్యము, ఆదాయాలను బట్టి చూసినప్పుడు అది వారికి తగిన పని కాదు.

AP SCERT

మరో గత్యంతరం లేక మాత్రమే వారు ఆ పనిలో కొనసాగు తున్నట్లుగా కనిపిస్తుంది. అందువల్ల వారు తమకు నచ్చిన వేరే పనిని కోరుకోవచ్చు. పేద ప్రజలు ఖాళీగా కూర్చోలేరు. ఆ పనికి గల సంపాదనా సామర్థ్యంతో సంబంధం లేకుండానే వారు ఏదో ఒక పనిలో నిమగ్నమవుతారు. వారి సంపాదన వారిని కనీస జీవనాధార స్థాయిలో ఉంచుతుంది.

చిత్రం 2.6 *మీ బూట్లు లేదా చెప్పులు సరిచేయించుకున్నప్పుడు మీరతనికి ఎంత చెల్లించారో గుర్తు చేసుకోగలరా?*

అన్నింటికంటే మించి ప్రాథమిక రంగంలోని ఉపాధి కల్పనా స్వరూపం స్వయం ఉపాధి లక్షణంగా ఉంటుంది. కుటుంబంలోని వారందరూ, వాస్తవానికి అందరూ అవసరం లేకపోయినప్పటికీ, పొలం పనుల్లో పాల్గొంటారు. అందుకే వ్యవసాయ రంగంలో ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం ఉంది. కానీ ఉత్పత్తి చేసిన దాన్ని మొత్తం కుటుంబమంతా పంచుకుంటుంది. పొలంలో పనినీ, దాని నుండి వచ్చిన ఉత్పత్తిని పంచుకోవడమనే భావన గ్రామీణ రంగంలో నిరుద్యోగ ఇబ్బందులను తగ్గిస్తుంది. కానీ ఇది కుటుంబం యొక్క పేదరికాన్ని తగ్గించదు. క్రమంగా ప్రతి ఇంటి నుండీ మిగులు కార్మికులు ఉద్యోగాల కోసం గ్రామాల నుండి వలస వెళ్ళేలా చేస్తుంది.

ముందు పేర్కొన్న మూడు రంగాలలోని ఉపాధి పరిస్థితుల గురించి మనం ఇప్పుడు చర్చిద్దాం. ఆర్థిక వ్యవస్థలో ఎక్కువ మంది శ్రామికులకు ఉపాధి కల్పించే రంగంగా వ్యవసాయాన్ని చెప్పవచ్చు. ఇటీవలి సంవత్సరాలలో వ్యవసాయంపై ఆధారపడే జనాభా తగ్గింది. దీనికి ఇంతకు ముందు చర్చించిన ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం కొంతవరకు కారణం కావచ్చు. వ్యవసాయంలోని మిగులు శ్రామికులలో కొందరు ద్వితీయ లేదా తృతీయ రంగాలకు తరలిపోయారు. ద్వితీయరంగంలో అత్యధికంగా శ్రామికులకు ఉపాధి కల్పించేదిగా చిన్న తరహా ఉత్పత్తిని చెప్పవచ్చు. తృతీయ రంగం విషయానికొస్తే జీవసాంకేతికత, సమాచార సాంకేతికత మొదలైన పలు రకాల నూతన సేవలు ఇప్పుడు కనిపిస్తున్నాయి.

ఒక గ్రామ ఆర్థిక వ్యవస్థకు ప్రజలు 'ఆస్తి'గా ఎలా మారగలరో తెలుసుకోవడానికి ఒక కథను మనం ఇప్పుడు చదువుదాం.

ఒక ఊరి కథ

అనేక కుటుంబాలు నివసించే ఒక గ్రామం ఉండేది. ప్రతి కుటుంబం తమ పోషణకు అవసరమైనంత ఉత్పత్తి చేస్తుండేది. తమ దుస్తులను తామే తయారు చేసుకోవడం, తమ పిల్లలకు తామే నేర్పించుకోవడం ద్వారా ప్రతి కుటుంబం తన అవసరాలను తీర్చుకుంటుండేది. వాటిలో ఒక కుటుంబం తమ కొడుకుల్లో ఒకరిని వ్యవసాయ కళాశాలకు పంపాలని నిర్ణయించుకుంది. ఆ అబ్బాయి దగ్గర్లోని వ్యవసాయ కళాశాలలో ప్రవేశం పొందాడు. కొంతకాలం తర్వాత అతను వ్యవసాయ ఇంజినీరింగ్‌లో అర్హత సాధించి, గ్రామానికి తిరిగి వచ్చాడు. గోధుమ దిగుబడిని పెంచే ఓ మెరుగైన నాగలిని తయారుచేయడం ద్వారా, తానెంతో సృజనాత్మకత గల వాడినని అతను నిరూపించుకున్నాడు. ఆ విధంగా గ్రామంలో 'వ్యవసాయ ఇంజినీర్' అనే ఒక కొత్త ఉద్యోగం ఏర్పడి భర్తీ అయింది. గ్రామంలోని ఆ కుటుంబం తన మిగులును సమీపంలోని పొరుగు గ్రామంలో విక్రయించేవారు. వారు మంచి లాభం పొంది, దానిని వారందరూ పంచుకొన్నారు, ఈ విజయంతో స్ఫూర్తి పొందిన అన్ని కుటుంబాల వారూ కొంతకాలం తర్వాత గ్రామంలో ఒక సమావేశం నిర్వహించుకున్నారు. తమ పిల్లలకు కూడా మంచి భవిష్యత్తు ఉండాలని వారందరూ కోరుకున్నారు. గ్రామంలో ఒక పాఠశాల ప్రారంభించమని పంచాయతీని అర్థించారు. తమ పిల్లలను తప్పకుండా బడికి పంపిస్తామని అందరూ పంచాయతీకి హామీ ఇచ్చారు. ప్రభుత్వ సహకారంతో పంచాయతీ వారు పాఠశాలను ప్రారంభించారు. సమీపంలోని పట్టణం నుండి ఒక ఉపాధ్యాయుడిని నియమించారు. ఊరి పిల్లలంతా బడికి వెళ్లడం మొదలుపెట్టారు. కొంతకాలం తర్వాత ఆ కుటుంబాల్లో ఒకరు తమ కుమార్తెకు టైలరింగ్‌లో శిక్షణ ఇప్పించారు.

AP SCERT

ప్రతి ఒక్కరూ ఇప్పుడు బాగా కుట్టిన బట్టలు కొని ధరించాలని కోరుకుంటూ ఉండటంతో, ఆమె గ్రామంలోని అన్ని కుటుంబాలకు బట్టలు కుట్టడం ప్రారంభించింది. ఆ విధంగా ఆ గ్రామంలో 'దర్జీ' అనే మరొక కొత్త ఉద్యోగం ఏర్పడింది. ఇది ఇంకొక సానుకూల ప్రభావాన్ని చూపింది. బట్టలు కొనడానికి చాలా దూరం వెళ్ళాల్సిన పని లేకుండా రైతుల సమయాన్ని ఆదా చేసింది. రైతులు పొలంలో ఎక్కువ సమయం గడపడంతో పొలాల దిగుబడి పెరిగింది. ఇది (గ్రామ) శ్రేయస్సుకు నాంది పలికింది.

రైతుల వద్ద తాము వినియోగించుకునే దానికంటే ఎక్కువ ఉత్పత్తి ఉంది. ఇప్పుడు వారు తమ గ్రామ మార్కెట్‌లకు వచ్చిన ఇతరులకు తాము ఉత్పత్తి చేసిన వాటిని అమ్మవచ్చు. ప్రారంభంలో ఎటువంటి ఉద్యోగావకాశాలు లేని ఈ గ్రామంలో ఇప్పుడు ఉపాధ్యాయుడు, దర్జీ, వ్యవసాయ-ఇంజనీర్, ఇంకా అనేక వృత్తుల వారిని కలిగి ఉంది. అక్కడ పెరుగుతున్న మానవ మూలధన స్థాయి దానిని చాలా విభిన్నమైన మరియు ఆధునిక ఆర్థిక కార్యకలాపాలతో రూపుదిద్దుకున్న ఒక ప్రదేశంగా మారడానికి దానికి అవకాశం ఇచ్చినట్లు తెలిపే ఒక సాధారణ గ్రామ కథ.

సారాంశం

ప్రజలను ఆర్థికవ్యవస్థకు ఒక సంపదగా తయారుచేయడంలో విద్య, ఆరోగ్యం వంటి ఉత్పాదకాలు ఎలా సహాయ పడతాయో మీరు చూశారు. ఈ అధ్యాయం ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క మూడు రంగాలలో చేపట్టే ఆర్థిక కార్యకలాపాల గురించి కూడా చర్చిస్తుంది. నిరుద్యోగంతో ముడిపడిన సమస్య గురించి కూడా మనం అధ్యయనం చేశాము. చివరగా మొదట్లో ఏ ఉద్యోగమూ లేకుండా ఆ తరువాత అనేక ఉద్యోగాలు కలిగి ఉన్నదిగా మారిన ఒక గ్రామ కథతో ఈ అధ్యాయం ముగుస్తుంది.

అభ్యాసాలు

1. 'ఒక వనరుగా ప్రజలు' అంటే మీరు ఏమి అర్థం చేసుకున్నారు?
2. భూమి, భౌతిక మూలధనం వంటి ఇతర వనరుల కంటే మానవ వనరులు ఏ విధంగా భిన్నమైనవి?
3. మానవ మూలధన నిర్మాణంలో విద్య యొక్క పాత్ర ఏమిటి?
4. మానవ మూలధన నిర్మాణంలో ఆరోగ్యం యొక్క పాత్ర ఏమిటి?
5. వ్యక్తి యొక్క ఉద్యోగ జీవితంలో ఆరోగ్యం పోషించే పాత్ర ఏమిటి?
6. ప్రాథమిక, ద్వితీయ, తృతీయ రంగాలలో చేపట్టే వివిధ కార్యకలాపాలు ఏవి?
7. ఆర్థిక కార్యకలాపాలకు, ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలకు మధ్య గల తేడా ఏమిటి?
8. తక్కువ వేతనాలు పొందే పనులలో స్త్రీలు ఎందుకు నియమితులవుతున్నారు?
9. నిరుద్యోగం అనే పదాన్ని మీరు ఎలా వివరిస్తారు?
10. ప్రచ్ఛన్న నిరుద్యోగం, కాలానుగుణ నిరుద్యోగముల మధ్య గల భేదమేమిటి?
11. విద్యావంతులలో నిరుద్యోగం భారతదేశానికి ఒక ప్రత్యేక సమస్యగా ఎందుకు ఉంది?
12. భారతదేశం ఏ రంగంలో గరిష్ట ఉపాధి అవకాశాలను కల్పించగలదని మీరు భావిస్తున్నారు?
13. విద్యావంతులలో నిరుద్యోగ సమస్యను తగ్గించడానికి విద్యా వ్యవస్థలో తీసుకోదగిన కొన్ని చర్యలను మీరు సూచించగలరా?
14. మొదట్లో ఉద్యోగ అవకాశాలు లేని, తర్వాత అనేక మంది ఉద్యోగులున్న ఏదైనా గ్రామాన్ని మీరు ఊహించగలరా?
15. భూమి, శ్రమ, భౌతిక మూలధనం, మానవ మూలధనంలలో మీరు ఏ మూలధనాన్ని ఉత్తమంగా పరిగణిస్తారు? ఎందుకు?

AP SCERT